

รายงานการศึกษากลุ่ม

(Group Report)

เรื่อง กระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้ง
ของชุมชน กรณีศึกษา : บ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

จัดทำโดย กลุ่มไก่อฟ้า

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ 3
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
ประจำปี 2555

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Report)

เรื่อง กระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน
กรณีศึกษา : บ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

จัดทำโดย กลุ่มไก่อฟ้า

1. นางพัชรินทร์	บัวแก้ว
2. นางสาวศุภมาส	อยู่วัฒนา
3. พันตำรวจโทชลภัทร	ปานสฤณ
4. นางเพ็ชรา	เปลี่ยนศิริ
5. นายภูษิต	ติระวณิชพงศ์
6. นางพิณทิพย์	ลีลาเกรียงศักดิ์ ศรีสนิท
7. พันโทดนัยกฤษณ์	ศรีธนายุวสิน
8. นายกิตติพล	เวชกุล
9. นายพิชญ์	จันทร์กมล
10. นางสาวณัททัย	มันคง

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ 3
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
ประจำปี 2555

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ก

กิตติกรรมประกาศ

ข

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3

บทที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา และวิธีการศึกษา

2.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการศึกษา	4
2.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา	22
2.3 วิธีการศึกษา	22
2.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	22
2.5 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	23

บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านคลองวัว และข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
3.2 ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาระบบการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง	37

บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา	42
4.2 ข้อเสนอแนะ	
4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	44
4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการศึกษาครั้งต่อไป	44

บรรณานุกรม	46
------------	----

ภาคผนวก	47
---------	----

ประวัติผู้จัดทำ	55
-----------------	----

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง” เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วย ความอนุเคราะห์และสนับสนุนจากบุคคลหลายท่าน คณะผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ คือ นางศิวากร คุรัตน์เวช ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวง ยุติธรรม ผศ.ดร.จัทธนาช มหากาญจนะ อาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มไก่อฟ้า ผศ. พ.ต.ท. ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำการจัดทำรายงานประจำหลักสูตรและคณะ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำและสนับสนุนด้วยดีตลอดมาจนทำให้การจัดทำรายงานของกลุ่มไก่อฟ้าสำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน คู่ขัดแย้งในกระบวนการยุติธรรมชุมชน และชาวบ้านในตำบลคลองวัว ที่ กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

คณะผู้ศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาเรื่องกระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการยุติธรรมชุมชนของบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ในการ ยุติความขัดแย้งของชุมชน และเพื่อหาต้นแบบชุมชนที่สามารถยุติความขัดแย้งในชุมชนด้วย กระบวนการยุติธรรมชุมชน มีขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ ณ บ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมือง อ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ กระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของ ชุมชน ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และคู่ ขัดแย้ง ในชุมชน ขอบเขตระยะเวลา คือ เดือนมีนาคม – เมษายน 2555 โดยกำหนดกรอบแนวคิดใน การศึกษา จากบทบาทผู้นำชุมชน คือ ผู้นำแบบเป็นทางการ และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ กฎ ระเบียบ ของชุมชน หรือข้อตกลงหรือแนวทางปฏิบัติที่คนในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้นมาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง สมานฉันท์ อัตลักษณ์ของชุมชน หรือความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชน เช่น วัฒนธรรม วิถี ชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ การประกอบอาชีพของคนในชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีบทบาทสูงในการยุติความ ขัดแย้งในชุมชน รองลงมาคือ กฎ ระเบียบ ข้อตกลงที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้นมา และอัตลักษณ์ของ ชุมชน เช่น วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ต่างก็มีบทบาทสำคัญเช่นเดียวกัน

ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้ศึกษาได้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย: กระทรวงยุติธรรม ควรกำหนดเป้าหมายการจัดตั้งยุติธรรมชุมชน เพื่อขยายยุติธรรมชุมชนให้มีความครอบคลุม ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในงาน ยุติธรรมชุมชน ควรสนับสนุนทางวิชาการแก่ชุมชน เช่น จัดทำเป็นคู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ควร ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนรวมตัวกันเพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการยุติธรรมชุมชน ควรบูรณาการ ร่วมกับหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเข้มแข็งชุมชน ควรให้บุคลากรของกระทรวง ยุติธรรมที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำเนินงานยุติธรรมชุมชน พัฒนาองค์ความรู้ หรือ แนวทางในการดำเนินงานให้แก่ผู้นำในชุมชน และเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และ ควรผลักดันให้เป็น หน่วยงานที่มีกฎหมายรองรับในการดำเนินงาน

2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการศึกษาครั้งต่อไป: ควรมีการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในงานยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ชุมชน ที่หลากหลาย ควรมีการจัดการองค์ความรู้ในงานยุติธรรมชุมชน เปรียบเทียบในพื้นที่เขตชุมชนเมืองและเขตพื้นที่ชายแดนว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

บทบาทของกระบวนการยุติธรรมมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ในทุกมิติ ทั้งมิติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การต่างประเทศ และความมั่นคงของชาติ ภารกิจหลัก คือ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การลดข้อพิพาทและขัดแย้งต่างๆ การอำนวยความยุติธรรม การลงโทษ และฟื้นฟูผู้กระทำผิด รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นระบบบริหารงานยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โปร่งใส เป็นธรรม และเป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม และการบริหารจัดการที่ทันสมัยโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนชุมชนและสังคม เข้ามามีร่วมในการดำเนินงานยุติธรรมชุมชนอย่างจริงจัง

กระทรวงยุติธรรมในฐานะองค์กรหลักในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน รวมทั้งสร้างความเป็นธรรมและความมั่นคงให้กับสังคม จึงกำหนดยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” (Justice for all , All for justice) ซึ่งในส่วนนี้ กระทรวงยุติธรรมได้ให้ความสำคัญและดำเนินการมาโดยตลอด จึงได้ดำเนินการในแนวทางใหม่คือการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของ “หุ้นส่วน” ทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่ กับบุคลากรของกระทรวงยุติธรรม โดยประชาชนเข้ามามีโอกาสในการร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งเป็นการดำเนินงานภายใต้แนวคิด “ยุติธรรมชุมชน” และได้จัดทำโครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระทรวงยุติธรรม เช่น การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน การระงับข้อพิพาทในชุมชน ตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบงานยุติธรรมทางเลือกและเสริมสร้างความสมานฉันท์ โดยมีเป้าหมายให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างสันติวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนและมีเป้าประสงค์ คือ

- 1) ประชาชนมีทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
- 2) ความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์

โดยมีกลยุทธ์/โครงการ/ผลผลิต/ กิจกรรม ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบงานยุติธรรมทางเลือกและจัดการความขัดแย้ง

1. แผนงานการจัดการความขัดแย้งในชุมชน

- 1.1 โครงการพัฒนาระบบไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในชุมชน
- 1.2 โครงการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนและคณะกรรมการยุติธรรมชุมชน
- 1.3 โครงการส่งเสริมและสนับสนุนกลไกการจัดการความขัดแย้งในชุมชน

2. โครงการพัฒนาระบบการต่อรองคำรับสารภาพ (Pre-Bargaining)
3. โครงการพัฒนาระบบการชะลอการฟ้อง
 - การจัดทำร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ.
4. โครงการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้สำหรับเด็กและเยาวชนที่

กระทำผิด

5. โครงการเสริมสร้างความสมานฉันท์ของผู้กระทำผิดกับสังคม/ชุมชน
6. แผนงานพัฒนาเครือข่ายยุติธรรม
 - 6.1 โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ
 - 6.2 โครงการอาสาสมัครยุติธรรมชุมชน
 - 6.3 โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครของหน่วยงานในสังกัด
- 7.โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนางานยุติธรรมทางเลือก

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนากลไกและการมีส่วนร่วมในการสร้างความสมานฉันท์

8. แผนงานพัฒนาระบบงานเสริมสร้างความสมานฉันท์
 - 8.1 โครงการจัดตั้งและพัฒนาประสิทธิภาพกลไก และสร้างเครือข่าย
 - 8.2 โครงการจัดทำแผนแม่บทการเสริมสร้างความสมานฉันท์และสันติวิธี
 - 8.3 โครงการพัฒนากลไก และการสร้างเครือข่าย
 - 8.4 โครงการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม
 - 8.5 โครงการจัดตั้งอาสาสมัครและเครือข่ายเยาวชนในสถานศึกษาด้านสันติ

วิธีและความสมานฉันท์

9. โครงการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการเสริมสร้างความสมานฉันท์และสันติวิธี

- 10.โครงการพัฒนาบุคลากรด้านสันติวิธีและการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม
11. โครงการเสริมสร้างความสมานฉันท์และสันติวิธีในพื้นที่ขัดแย้ง

การดำเนินการจัดให้มียุติธรรมชุมชนนั้น ต้องมาจากความสมัครใจของชุมชนที่จะมาร่วมทำงานร่วมกันกับภาครัฐเพื่อประโยชน์ของชุมชนนั่นเอง โดยการทำให้ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้นสงบสุข ปลอดภัย น่าอยู่ โดยตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ไม่มีใครรัก ห่วงใยชุมชนมากไปกว่าคนที่อยู่ในชุมชนนั่นเอง รัฐจะต้องเฟ้นหากลุ่มผู้แทนในชุมชนที่อาสาสมัครเข้าทำงานเพราะมีความห่วงใย พร้อมทั้งจะดูแลชุมชนของตน มาจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ จัดสร้างเครือข่ายการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสื่อสาร เพื่อรับแจ้งเหตุร้ายจากยุติธรรมชุมชน เพื่อให้คำปรึกษาหารือในด้านกฎหมาย หรือการป้องกันอาชญากรรม เพื่อการป้องกันและเฝ้าระวังเรื่องยาเสพติด เพื่อให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาสังคมให้กับยุติธรรมชุมชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นพี่เลี้ยงอาสาสมัครยุติธรรมชุมชนในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชน รวมทั้งอาจร่วมกันวางแผนในการอบรมดูแลเด็กและเยาวชนและ

ป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะกลุ่มที่เริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจจะนำไปสู่การกระทำผิด ซึ่งอาจจะเป็นการร่วมมือกันจัดอบรมหรือจัดกิจกรรมให้เยาวชนได้รับรู้ถึงผลกระทบของการกระทำผิด เป็นต้น <<http://www.moj.go.th>>

จังหวัดอ่างทองเป็นจังหวัดนำร่องของกระทรวงยุติธรรมในการดำเนินงานด้านยุติธรรมชุมชนตามยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” และเป็นจังหวัดที่ได้รับรางวัลจากกระทรวงยุติธรรมในด้านการส่งเสริมกระบวนการลดความขัดแย้งของชุมชน โดยมีกรณีศึกษาของชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการยุติความขัดแย้งในชุมชน ดังนั้น เพื่อเป็นการศึกษากระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติปัญหาความขัดแย้งของชุมชนที่สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการยุติความขัดแย้งของชุมชน คณะผู้ศึกษาจึงกำหนดปัจจัยหรือประเด็นเพื่อศึกษาความสำเร็จดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษากระบวนการยุติธรรมชุมชน ของบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ในการยุติความขัดแย้งของชุมชน
- 2) เพื่อหาต้นแบบชุมชนที่สามารถยุติความขัดแย้งในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมชุมชน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา: บ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา: กระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
- 3) ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และคู่ขัดแย้ง ในชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
- 4) ขอบเขตระยะเวลา: เดือนมีนาคม – เมษายน 2555

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบและเข้าใจกระบวนการยุติธรรมชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง สามารถยุติความขัดแย้งในชุมชนได้
- 2) ได้ต้นแบบชุมชนที่สามารถยุติความขัดแย้งในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมชุมชนที่สามารถนำไปใช้จริง

บทที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา และวิธีการศึกษา

2.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการศึกษา

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

แนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับ “ความขัดแย้ง” เรามักมองว่าความขัดแย้งเป็นอุปสรรคของการทำงานเสียเวลา คนที่มีความขัดแย้งจะถูกคนอื่นมองว่าเป็นพวกมองโลกในแง่ร้าย พวกเกะด่า ไม่มีสัมมาคารวะ ไม่ห่วงอนาคต แถมยังทำให้องค์กรไม่ก้าวหน้า เสียเวลาในการทำงาน ฯลฯ ด้วยเหตุนี้คนเราจึงไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้ง เพราะกลัวภาพลักษณ์ของตนเองจะถูกคนอื่นมองในด้านลบ โดยมีความเชื่อว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องที่สามารถหลีกเลี่ยงได้

“แนวคิดใหม่” สำหรับความขัดแย้ง มองว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ความขัดแย้งสามารถส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบแก่องค์กร ทำให้องค์กรไม่หยุดนิ่ง ทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ เกิดการยอมรับและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ช่วยในการสร้างทีมงานได้เป็นอย่างดี

ความขัดแย้งอาจเกิดจากปัญหาในการทำงาน แต่บ่อยครั้งก็มีสาเหตุมาจากเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เรื่องงาน แต่ส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกัน แล้วก็มีหลายครั้งที่สาเหตุมาจากเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงาน แต่ส่งผลกระทบต่องานและเพื่อนร่วมงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดล้วนมีผลต่อความผาสุกอย่างแน่นอน

การพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จะต้องใช้ความรู้และรู้รอบ ต้องมีการวางแผน รู้จังหวะ และหาโอกาสที่เหมาะสม นอกจากนี้ การได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และมุมมองกับผู้เกี่ยวข้อง ยังช่วยให้ได้ข้อมูลและพบทางออกที่ได้รับการยอมรับจากสังคมมากที่สุด

ประโยชน์ของความขัดแย้ง

บางคนถามว่าความขัดแย้งดีหรือไม่ เพราะแค่ได้ยินชื่อก็เกิดความรู้สึกในทางลบไปเรียบร้อยแล้วแต่ในความเป็นจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ ความขัดแย้งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ไม่ใช่ส่งผลร้ายเสมอไป

เราพบความหลากหลายของคน ทั้งที่มีความเชื่อ วิถีชีวิต ค่านิยม ทัศนคติ ที่ต่างจากเราหรือคล้ายกับเรา จนกระทั่งไม่เหมือนกับเราเลย ดังนั้น ทุกครั้งที่มีการตัดสินใจ จึงยากมากที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง คงไม่มีใครในโลกนี้ไม่เคยขัดแย้งกับคนอื่น ไม่มีใครคนไหนจะมีความคิดเห็นที่ตรงกันไปได้ทุกเรื่องและทุกเวลา แม้กระทั่งความขัดแย้งในตัวเอง แต่ต้องถามกลับว่า มีความขัดแย้งอีกมากเท่าไร ที่เรายังไม่ได้จัดการ

มีคำกล่าวว่า อยากรับเป็นใหญ่ต้องผูกมิตรมากกว่าสร้างศัตรู แต่คนที่ประสบความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ล้วนมีศัตรูที่แข็งแกร่งและเข้มแข็งทั้งสิ้น นั่นหมายความว่า อุปสรรคยิ่งยาก เรา ก็ยิ่งแข็งแกร่ง ดังนั้น องค์กรใดไม่มีความขัดแย้ง องค์กรนั้นก็ยากที่จะบินขึ้นสู่ที่สูง

สาเหตุของความขัดแย้งที่สำคัญมี 6 ประการ

1. ความไม่พอใจเพียงของทรัพยากร ทำให้เกิดการแข่งขัน แย่งชิง เพื่อให้ตนเองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย จนบางครั้งเลยความรู้สึกและความสัมพันธ์
2. ลักษณะของงานที่ต้องพึ่งพากัน ถ้าหน่วยงานหรือบุคคลกลุ่มใดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันความขัดแย้งก็就会有ความแปรผันและรุนแรงมากขึ้น
3. การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน การสื่อสารที่ดีจะต้องยึดหลัก “4Cs” คือ
 - Correct เนื้อหาต้องถูกต้อง เป็นจริง ไม่ปิดบังซ่อนเร้น
 - Clear ต้องมีความชัดเจน ผู้รับข้อมูลจะต้องเข้าใจสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง
 - Concise ข้อมูลต้องกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ เน้นประเด็นสำคัญของเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร
 - Complete เนื้อหาจะต้องมีความสมบูรณ์ ไม่ตกหล่นสาระที่มีความสำคัญต่อการสื่อสารในครั้งนั้น ๆ
4. ความคลุมเครือในเรื่องขอบเขตของงานและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความไม่ชัดเจนในเรื่องการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคน ความไม่ชัดเจนของขั้นตอนการทำงาน และความซ้ำซ้อนของการมอบหมายงานของผู้บริหาร
5. คุณลักษณะของแต่ละบุคคล เนื่องจากแต่ละบุคคลมีความคิด ความคาดหวัง ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี การอบรมเลี้ยงดู การศึกษา ประสบการณ์ ความฝังใจ ที่แตกต่างกัน
6. บทบาทและหน้าที่ เนื่องจากแต่ละท่านได้รับบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันไปในสถานการณ์นั้น ๆ นอกจากนี้ ภารกิจและเป้าหมายที่ได้รับก็แตกต่างกันไป ดังนั้น แนวคิด หลักคิด และบทบาทของแต่ละบุคคลที่ต่างกัน จึงเป็นเหตุของความขัดแย้งได้อย่างเป็นปกติ

การจำแนกความขัดแย้ง

1. ความขัดแย้งภายในบุคคล
2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล
3. ความขัดแย้งภายในกลุ่ม
4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม
5. ความขัดแย้งภายในองค์กร
6. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร

วิธีการจัดการกับความขัดแย้ง

โทมัส และ คิลแมน (Kenneth W. Thomas and Ralph H. Kilmann) ได้ศึกษาว่า

ในกรณีที่คนเราต้องเผชิญกับความขัดแย้ง เราจะมีวิธีการจัดการ (หรือขจัด) ความขัดแย้งนั้นอย่างไร? ซึ่งผลจากการศึกษาได้จำแนกวิธีการจัดการกับความขัดแย้งออกเป็น 5 แนวทาง ดังนี้

1. การเอาชนะ (Competition) เมื่อคนเราพบกับความขัดแย้ง จะมีบางคนที่ไม่แก้ไขความขัดแย้งนั้น ด้วยวิธีการเอาชนะ โดยมุ่งเน้นชัยชนะของตนเองเป็นสำคัญ จึงพยายามใช้อิทธิพลวิธีการหรือช่องทางต่าง ๆ เพื่อจะทำให้คู่กรณียอมแพ้หรือพ่ายแพ้ตนเองให้ได้ การแก้ไขความขัดแย้งในแนวทางนี้ จะทำให้เกิดผลลัพธ์ในลักษณะ “ชนะ-แพ้”

2. การยอมรับ (Accommodation) จะเป็นพฤติกรรมที่เน้นการเอาใจผู้อื่น ยากเป็นที่ยอมรับและได้รับความรัก มุ่งสร้างความพอใจให้แก่คู่กรณี โดยที่ตนเองจะยอมเสียสละ แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งแบบนี้ เกิดผลลัพธ์ในลักษณะ “ชนะ-แพ้”

3. การหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นวิธีจัดการกับความขัดแย้งในลักษณะไม่สู้ปัญหา ไม่ร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ไม่สนใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น พยายามวางตัวอยู่เหนือความขัดแย้ง พุดง่าย ๆ ก็คือทำตัวเป็นพระอิฐพระปูนนั่นเอง แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งแบบนี้ มักเกิดผลลัพธ์ในลักษณะ “แพ้-แพ้” เป็นส่วนใหญ่

4. การร่วมมือ (Collaboration) เป็นพฤติกรรมของคนที่มีจัดการความขัดแย้ง โดยต้องการให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่ายซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งในแบบนี้ เรียกได้ว่าเป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่ Win-Win ทั้งสองฝ่ายแนวทางการแก้ไขแบบนี้จึงเกิดผลลัพธ์ในลักษณะ “ชนะ-ชนะ”

5. การประนีประนอม (Compromising) เป็นความพยายามที่จะให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้รับความพอใจบ้าง และต้องยอมเสียสละบ้าง แต่ก็มีแนวโน้มที่จะใช้วิธีที่ 1 คือวิธีเอาชนะมากกว่าวิธีอื่น แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งแบบนี้ จึงเกิดผลลัพธ์ในลักษณะ “แพ้-แพ้” หรือ “ชนะ-แพ้”

ประโยชน์และข้อควรระวังของความขัดแย้ง

ประโยชน์	ข้อควรระวัง
1. ป้องกันความเฉื่อยชา เชื่องช้าขององค์กร	1. ขาดการยอมรับ ขาดความไว้วางใจ
2. เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง	2. ขาดความร่วมมือ ขวัญและกำลังใจถดถอย
3. เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานหรือระหว่างกลุ่ม จะส่งผลให้เกิดความสามัคคีภายในหน่วยงานหรือในกลุ่มของตนเอง	3. การสื่อสารถูกบิดเบือน คลุมเครือ
4. เกิดความรอบคอบและมีเหตุผล	4. ประสิทธิภาพการทำงานลดลง
5. สร้างพฤติกรรมในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและได้รับการยอมรับ	5. เกิดความเฉื่อยในงาน เพราะขาดความมั่นใจ

แนวทางการลดข้อขัดแย้งในองค์กร

วิธีการลดความขัดแย้งภายในองค์กรที่นิยมปฏิบัติกันมา คือการประชุมผู้เกี่ยวข้อง การตั้งทีมงานเพื่อแก้ไขปัญหา การเปิดรับข้อเสนอแนะ การสำรวจความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง การออกเสียงข้างมาก แต่มีอยู่วิธีหนึ่งได้ทดลองนำไปใช้กับหน่วยงานบางแห่ง ผลปรากฏว่า กลุ่มคนที่ขัดแย้งกันเริ่มมีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น โดยทดลองให้พวกเขาเข้าร่วมกิจกรรม “สุนทรียสนทนา” หรือ Dialogue

กิจกรรม “สุนทรียสนทนา” เป็นเรื่องของ การเปิดใจยอมรับฟัง และการร่วมแสดงความคิดเห็นโดยมุ่งไปที่การแก้ไขปัญหาและการเสนอแนะ ไม่ได้เน้นที่ตัวบุคคลหรือค้นหาผู้กระทำผิด พร้อมทั้งสร้างทัศนคติที่ดีต่อกัน ผลลัพธ์สุดท้ายของกิจกรรมนี้ก็คือ องค์กรจะเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดบรรยากาศในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และรู้สึกปลอดภัยในการให้ข้อมูล ซึ่งเมื่อเกิดความรู้สึกแบบนี้แล้ว ความขัดแย้งก็จะสลายไปในที่สุด <<http://www.cusa2527.com>>

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน

ยุติธรรมชุมชน หรือ Community Justice เป็นแนวความคิดที่ใหม่สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันซึ่งคุ้นเคยกับระบบ การอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนโดยรัฐฝ่ายเดียวมาเป็นเวลานานกว่าร้อยปี นับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนระบบกฎหมายจากระบบกฎหมายพระธรรมศาสตร์ซึ่งใช้มาแต่เดิม ตั้งแต่สมัยต้นกรุงศรีอยุธยา หรือที่เรียกกันจนติดปากว่ากฎหมายตราสามดวงในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มาเป็นระบบกฎหมายแบบยุโรปที่ใช้อยู่ในปัจจุบันแนวความคิดหนึ่งที่ติดมากับระบบกฎหมายยุโรปด้วยก็คือ ความคิดที่ว่ากฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายอาญา เป็นเรื่องของใช้อำนาจรัฐต่อประชาชนและเป็นเรื่องที่รัฐเป็นผู้อำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนฝ่ายเดียว ประชาชนเป็นเพียงผู้มาร้องขอ ร้องรับ หรือได้รับผลจากกระบวนการยุติธรรมที่รัฐเป็นผู้จัดการและจัดให้เท่านั้น ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใด แนวคิดนี้อยู่มาเป็นเวลานานกว่าร้อยปี ซึ่งทุกฝ่ายยอมรับและเชื่อแนวความคิดดังกล่าว

ความคิดในลักษณะนี้ทำให้เกิดความเคยชิน เป็นความเคยชินทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายประชาชน คือฝ่ายรัฐรู้สึกว่าตัวเองเป็นเจ้าของและผูกขาดความยุติธรรมไว้ และทำหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม โดยไม่ได้คาดหวังความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมจากประชาชนหรือชุมชนมากนัก ส่วนประชาชนหรือชุมชนก็รู้สึกว่าตนเองไม่มีหน้าที่ในเรื่องนี้และปล่อยให้เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ที่จะต้องมาดำเนินการทุกอย่างทุกเรื่อง และประชาชนมีหน้าที่เพียงคอยรอรับการบริการจากรัฐ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เมื่อเกิดการกระทำความผิดทางอาญาขึ้น เป็นเรื่องที่ทั้งรัฐและประชาชนได้รับความเสียหาย ความเดือดร้อนและผลกระทบ จึงต้องมีการดำเนินคดีหรือดำเนินการอื่นตามความจำเป็นเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นการป้องปรามและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการกระทำความผิด แต่ทำไมรัฐจึงยึดถือว่ารัฐเป็นเจ้าของความยุติธรรมเพียงฝ่ายเดียว จึงเป็นเรื่องที่ควรใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งว่า เมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญาขึ้น ระหว่างรัฐกับประชาชน ใครเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนที่แท้จริงและได้รับผลกระทบ

โดยตรงมากกว่ากันเราอาจจะพิจารณาจากตัวอย่างการละเมิดกฎหมายทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดที่เรียกว่าเป็นความผิดในตัวเอง (Malian se) เช่นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ในกรณีผู้ต้องหาใช้ท่อนไม้ตีศีรษะผู้เสียหายแตก ผู้ที่ได้รับความเจ็บปวดจากการถูกไม้กระทบศีรษะโดยตรงและต้องเสียเลือดเนื้อเป็นรูปธรรม คือผู้เสียหายหลังถูกทำร้ายผู้เสียหายต้องไปรับการรักษาพยาบาล ทำแผล เย็บแผลที่แตกก็ต้องเจ็บซ้ำอีก ต้องรักษาตัวจนกว่าจะหาย ทั้งยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรักษาพยาบาล ต้องไปแจ้งความดำเนินคดี ส่วนผู้ต้องหาเมื่อถูกกล่าวหา ถูกจับกุมก็เดือดร้อนต้องหาทางประกันตัวออกมาต่อสู้คดีหากแพคดีก็ต้องได้รับความทุกข์ทรมานจากการลงโทษ ส่วนชุมชนที่เกิดเหตุก็ได้รับความเดือดร้อนจากความไม่สงบสุข การทะเลาะวิวาททำร้ายกันในชุมชน ในส่วนของรัฐและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมแม้ไม่ได้รับความเดือดร้อนเจ็บปวดโดยตรงเช่นผู้เสียหาย แต่รัฐเดือดร้อนหากในสังคมเกิดความไม่สงบสุขและอาจมีผลกระทบถึงการพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม ความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของประชาชน จึงต้องระงับเหตุด้วยการดำเนินคดี เพื่อป้องกันไม่ให้คนอื่น ๆ กระทำอย่างเดียวกัน เพราะเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเพื่อให้สังคมส่วนใหญ่สงบสุข สามารถดำเนินกิจกรรมทางด้านอื่นๆ ไปได้อย่างปกติสุข จึงเห็นได้ว่าทั้งรัฐ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหารวมทั้งชุมชนได้รับความเดือดร้อนจากอาชญากรรมร่วมกัน แต่รัฐจะได้รับความเดือดร้อนน้อยกว่าผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อีกประเด็นที่สำคัญคือ เมื่อรัฐเข้ารับเอาว่าเป็นเจ้าของความยุติธรรมอย่างเต็มที่แล้วในขณะที่ประชาชนและชุมชนก็รับเอาความคิดเดียวกันว่ารัฐเป็นเจ้าของเสียแล้วเนื่องจากถูกบอกเช่นนั้นมาเป็นเวลากว่าร้อยปี ประชาชนจึงไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในเรื่องคดีอาญา แต่ทิ้งให้เป็นภาระของรัฐในการจัดการกับอาชญากรรมเพียงฝ่ายเดียว ปัญหาจึงเกิดเนื่องจากประเทศไทยไม่ใช่ประเทศที่ร่ำรวยแต่มีพื้นที่กว้างขวาง มีประชากรจำนวนมาก การที่จะดูแลทุกพื้นที่ให้ทั่วถึงอย่างจริงจัง จัดการทุกปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องใช้เจ้าหน้าที่พร้อมทรัพยากรประกอบอีกเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ทำให้รัฐไม่สามารถเพิ่มเจ้าหน้าที่และค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรมได้มากเกินไป สัดส่วนที่เหมาะสม ทำให้การรักษาความสงบกับการดูแลด้านกระบวนการยุติธรรมมีปัญหา มักจะมีลักษณะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุด้วยการปล่อยให้เกิดการกระทำผิด หรือเกิดความขัดแย้งกันขึ้นเสียก่อนจึงจะมาถึงกระบวนการยุติธรรมเพื่อแก้ไข ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าแต่ได้ผลน้อยกว่าการป้องกันอาชญากรรมเมื่อได้พิจารณาประเด็นดังกล่าวแล้ว ทำให้เกิดความกังขาว่า เหตุใดรัฐจึงยังคงผูกขาดการเป็นเจ้าของความยุติธรรมมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ได้ให้ประชาชนและชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อนโดยตรงร่วมเป็นเจ้าของ ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมกับรัฐอย่างจริงจังในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และจัดการปัญหาที่เกิดในชุมชนของตนเอง โดยมีรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน เสริมพลัง ให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย เป็นผู้ให้คำปรึกษา รวมทั้งเชื่อมต่อให้ชุมชนดูแลกันเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐจะเข้าไปจัดการดูแลมากขึ้นหากเป็นเรื่องร้ายแรงหรือเป็นข้อขัดแย้งที่เกินกว่าความสามารถของชุมชนที่จะแก้ปัญหาได้เอง

ความหมายของยุติธรรมชุมชน

เพื่อให้ความยุติธรรมเกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นผู้อำนวยความสะดวก ยุติธรรมร่วมกับกระบวนการยุติธรรม จึงเกิดเป็นแนวความคิดของยุติธรรมชุมชนขึ้น ซึ่งความหมายของยุติธรรมชุมชนนั้น หลายท่านอาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป บางท่านอาจเห็นว่า เป็นการควบคุมอาชญากรรมโดยชุมชนร่วมมือกับตำรวจในการป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรม บางท่านอาจมองว่าเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและ/หรือศาลกับชุมชน โดยตระหนักว่าปัญหาอาชญากรรมเป็นประเด็นของปัญหาสังคม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบต้องให้ความสำคัญเข้ามาทำงานร่วมกับชุมชนมากขึ้น บางท่านอาจมองว่าเป็นการลงโทษหรือแก้ไขผู้กระทำผิดโดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ในขณะที่บางส่วนมองไปที่บทบาทของการจัดการยุติธรรมแบบสมานฉันท์โดยชุมชนเป็นหลัก แม้ว่ามุมมองต่อคำว่ายุติธรรมชุมชนหลายฝ่ายจะเข้าใจและมองยุติธรรมชุมชนแตกต่างกันไป แต่มีรากฐานสำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งที่ทุกกลุ่มความคิดเห็นเหมือนกัน คือ การทำงานอย่างร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับชุมชน ซึ่งหากให้นิยามของคำว่ายุติธรรมชุมชนแล้วคำนิยามควรจะประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เป็นกิจกรรมด้านการป้องกันและควบคุมปัญหาอาชญากรรมในชุมชน
2. เป็นการดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน
3. รัฐมีหน้าที่เป็นหุ้นส่วนร่วมกับชุมชน

จากองค์ประกอบดังกล่าว สมาคมคุมประพฤติและพักการลงโทษของสหรัฐอเมริกาจึงให้คำนิยามคำว่ายุติธรรมชุมชน ว่ามีความหมาย ดังนี้

“ยุติธรรมชุมชน คือ วิธีการเชิงกลยุทธ์ในการป้องกันและลดการเกิดอาชญากรรม โดยการสร้างเสริมความเป็นหุ้นส่วนร่วมกับชุมชน นโยบายหลักของยุติธรรมชุมชนจึงอยู่ที่การแก้ปัญหาเชิงรุกโดยมุ่งที่การป้องกัน ควบคุม และลดการเกิดอาชญากรรม รวมทั้งการเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิด ดำรงไว้ซึ่งความปลอดภัยและความยุติธรรมในชุมชน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน” ซึ่งเป้าหมายหลักของยุติธรรมชุมชน คือ การเสริมสร้างความปลอดภัยในสังคมและดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยชุมชนเป็นตัวแกนหลักโดยการทำงานร่วมกันกับภาครัฐอย่างมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นรูปธรรมชัดเจน การที่จะทำให้เกิดกระบวนการการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจนระหว่างชุมชนกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นภาครัฐอย่างเป็นทางการเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน จึงจำเป็นที่ทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและประชาชนในชุมชนต้องปรับกระบวนการคิด ปรับทัศนคติต่อกระบวนการยุติธรรมและความยุติธรรมที่เคยถูกบอกถูกสอนมากกว่าร้อยปีให้สอดคล้องกับแนวทางใหม่ในแนวทางยุติธรรมชุมชนที่ประชาชนมีส่วนในการเป็นเจ้าของกระบวนการยุติธรรมร่วมกับรัฐ เพราะถือว่าประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในความยุติธรรม (stakeholders) อย่างแท้จริง หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้มีลักษณะเป็นการทำงานร่วมกับชุมชนสอดคล้องกับความสภาพความเป็นไปและปัญหาเฉพาะที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่คนในชุมชน

หลักการดำเนินงานยุติธรรมชุมชน

การดำเนินการจัดให้มียุติธรรมชุมชนนั้น ต้องเป็นเรื่องของความสมัครใจของชุมชนที่จะมาร่วมทำงานร่วมกันกับภาครัฐเพื่อประโยชน์ของชุมชนนั่นเอง โดยการทำให้ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้นสงบสุข ปลอดภัยน่าอยู่ โดยตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ไม่มีใครรัก ห่วงใยชุมชนมากไปกว่าคนที่อยู่ในชุมชนนั่นเอง รัฐจะต้องค้นหากลุ่มผู้แทนในชุมชนที่อาสาสมัครเข้าทำงานเพราะมีความห่วงใย พร้อมทั้งจะดูแลชุมชนของตน มาจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ จัดสร้างเครือข่ายการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสื่อสาร เพื่อรับแจ้งเหตุร้ายจากยุติธรรมชุมชน เพื่อให้คำปรึกษาหารือในด้านกฎหมายหรือการป้องกันอาชญากรรม เพื่อการป้องกันและเฝ้าระวังเรื่องยาเสพติด เพื่อให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาสังคมให้กับยุติธรรมชุมชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นพี่เลี้ยงอาสาสมัครยุติธรรมชุมชนในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชน รวมทั้งอาจร่วมกันวางแผนในการอบรมดูแลเด็กและเยาวชน และป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะกลุ่มที่เริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจจะนำไปสู่การกระทำผิด ซึ่งอาจจะเป็นการร่วมมือกันจัดอบรมหรือจัดกิจกรรมให้เยาวชนได้รับรู้ถึงผลกระทบของการกระทำผิด เป็นต้น การประสานงานเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับเครือข่ายยุติธรรมชุมชนด้วยการสื่อสารทางไกลที่รวดเร็วและการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างทันเหตุการณ์เป็นหัวใจของความสำเร็จของยุติธรรมชุมชนในการประสานงานกับยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรมได้ใช้ตัวกลางที่เรียกว่า “ยุติธรรมชุมชน” ซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ของกระทรวงยุติธรรมเป็นตัวเชื่อมประสาน ทั้งยังมีเจ้าหน้าที่อื่นๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานคุมประพฤติประจำจังหวัดต่างๆ เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งและประสานงานกับยุติธรรมชุมชนอีกทางหนึ่งความคุ้นเคยและรู้จักกันดีรวมทั้งการมีแนวทางที่ชัดเจนในการประสานงานและทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายที่ใกล้ชิด ทำให้สามารถแก้ปัญหาสังคมในชุมชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยภาครัฐเสริมพลังความรู้ทางกฎหมายตลอดจนการจัดการแก้ปัญหาสังคมด้านต่างๆ ในชุมชนให้กับผู้ที่มีความพร้อมในการดูแลชุมชนของตนเองอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ชุมชนเกิดพลัง มีความมั่นใจในการดูแลชุมชนที่ตนอาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณ ค่าใช้จ่ายจากภาครัฐ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เห็นประโยชน์ที่ตำบลของตนได้รับจากการดำเนินงานยุติธรรมชุมชนอบต. หลายแห่งได้เข้ามาสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ที่อบต. รับผิดชอบด้วยยุติธรรมชุมชนสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ในหลากหลายรูปแบบ ตัวอย่างหนึ่งคือ ในภาคอีสานมักจะมีกลุ่มบุคคลที่แต่งกายภูมิจำนเข้าไปในหมู่บ้าน แจ้งข่าวว่ามาจากบริษัทจัดหาคนงานไปทำงานต่างประเทศซึ่งผู้สมัครจะได้รายได้ดีมาก แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากโดยต้องจ่ายเงินก่อนประชาชนหลายคนหลงเชื่อไปกู้ยืมเงินมาให้นายหน้าดังกล่าวเพื่อให้ได้ไปทำงานต่างประเทศ แต่มาทราบในภายหลังว่าถูกหลอก ซึ่งกว่าจะรู้ ผู้หลอกลวงก็ขีดเงินที่ได้รับหนีไปแล้วต้องเสียทั้งเงิน เสียทั้งใจ แต่หากมียุติธรรมชุมชน ตัวแทนยุติธรรมชุมชนอาจติดต่อแจ้งข่าวผ่านยุติธรรมจังหวัดขอให้กระทรวงยุติธรรมตรวจสอบให้ว่าบริษัทดังกล่าวมีตัวตนจริงหรือไม่ หากมีเป็นบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้จัดหาแรงงานไปทำงานต่างประเทศโดยถูกต้องตามกฎหมายกับมีตำแหน่งงานในต่างประเทศจริงหรือไม่

ซึ่งกระทรวงยุติธรรมสามารถติดต่อประสานงานกับกระทรวงแรงงานได้ในทันที เมื่อได้รับทราบข้อมูลแล้วสามารถแจ้งกลับไปได้โดยเร็ว หากเป็นบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้จัดหางานและมีตำแหน่งงานจริง ก็อาจให้คำแนะนำในการป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบ แต่หากตรวจสอบพบว่าเป็นการหลอกลวงไม่มีบริษัทดังกล่าวหรือเป็นบริษัทที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือไม่มีตำแหน่งงานอาจแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปตรวจสอบหรือจับกุมในทันทีก่อนที่จะเกิดความเสียหายกับราษฎรที่อาจหลงเชื่อการหลอกลวงดังกล่าว <<http://www.scbchallenge.com>>

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย

ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

ในส่วนภาคราชการ การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไข และเป็นกุญแจดอกสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเอื้อต่อประโยชน์สุขของประชาชน เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้ระบบราชการมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาราชการยุคใหม่ที่เป็นราชการระบบเปิด

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็นบทบาทที่หน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วน จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ

หน่วยงานราชการต่าง ๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ภาคราชการจะต้องร่วมมือกันเปิดระบบราชการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างกลไกของการพัฒนาระบบราชการที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั่นเอง <<http://recc.erc.or.th>>

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ

ความหมายของผู้นำ

นักบริหาร (Administrator) กับผู้นำ (Leader) ถ้าวิเคราะห์แล้ว จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ นักบริหารมักจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็น ผู้ได้รับแต่งตั้งหรือเลือกตั้งขึ้นมาให้เป็น ถ้านักบริหารที่ได้รับการคัดเลือก แต่งตั้ง หรือเลือกตั้งอย่างมีเกณฑ์ และอยู่ในระบบคุณธรรมแล้ว ก็จะมีคุณสมบัติของผู้นำมาเป็นเกณฑ์วัดอยู่ด้วยเสมอ แต่ในสภาพปัจจุบันของประเทศเรา ที่ยังมี ระบบเส้นสายครอบครวั และพรรคพวก ซึ่งมีอิทธิพลในการเลือกตั้งหรือคัดเลือกแฝงอยู่ เราจึงได้นักบริหารที่เป็นเสมือนหนึ่ง “หัวหน้านาน” (Headship) ไม่ใช่ผู้นำ (Leadership) ในการบริหารงานปะปนอยู่บ้าง ส่วน “ผู้นำ” จะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่น ๆ ในการปฏิบัติงานในทางที่ดี โดยมีกลุ่มช่วยกันกำหนดวัตถุประสงค์ ของหน่วยงานขึ้น “ผู้นำ” อาจเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งบริหารหรือไม่มี ตำแหน่ง ก็ได้ แต่เป็นคนที่สามารถจูงใจให้คนร่วมมือปฏิบัติงาน มีศรัทธาและเชื่อถือในความสามารถ ดังนั้น นักบริหารและผู้นำอาจจะเป็นคนคนเดียวกันก็ได้ หรือจะเป็นคนละคนก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามนักบริหารที่ดีมักจะมีคุณสมบัติ และลักษณะของผู้นำอยู่ด้วยเสมอ

คำว่า “ผู้นำ” ได้มีผู้อธิบายให้ความหมายไว้มากมาย แต่เมื่อประมวลดูแล้วจะพบว่ามี ความคล้ายคลึงใกล้เคียงกันทั้งสิ้น ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มหรือสังคมในลักษณะใด ลักษณะหนึ่ง ให้เป็นผู้นำกลุ่มไปสู่เป้าหมาย หรือความต้องการของกลุ่ม การยอมรับจากกลุ่มหรือสังคมที่มีต่อผู้นำนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในลักษณะต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

1. การยอมรับในลักษณะที่เป็นการสืบทอด เช่นการได้รับตำแหน่งตกทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือผู้ที่เป็นที่เคารพนับถือของกลุ่มหรือสังคมนั้นมาก่อน เรียกผู้นำที่ได้รับการยอมรับในลักษณะนี้ว่า “ผู้นำตกทอด” (Hereditary Leader)

2. การยอมรับในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น การได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ เนื่องจากมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ เรียกผู้นำที่ได้รับการยอมรับในลักษณะนี้ว่า “ผู้นำอย่างเป็นทางการ” (Legal Leader)

3. การยอมรับในลักษณะที่เป็นไปตามธรรมชาติ เช่น การที่สมาชิกกลุ่มยอมรับสภาพการเป็นผู้นำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้เป็นผู้นำกลุ่มไปสู่ เป้าหมายอย่าง ไม่เป็นทางการ และผู้นำก็

ปฏิบัติไปตามธรรมชาติ ไม่ได้มีการ ตกลงกันแต่ ประการใด เรียกผู้นำที่ได้รับการยอมรับในลักษณะนี้ว่า “ผู้นำตามธรรมชาติ” (Natural Leader)

4. การยอมรับในลักษณะที่เป็นเพราะความศรัทธา ทั้งนี้เนื่องจากมีความเคารพ เชื่อถือ เพราะบุคคลนั้นมี คุณสมบัติพิเศษที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เรียกผู้นำที่ได้รับการยอมรับในลักษณะนี้ว่า “ผู้นำลักษณะพิเศษ” หรือ “ผู้นำโดยอำนาจบารมี” (Charismatic Leader)

5. การยอมรับในลักษณะที่เป็นเพราะบุคคลนั้นอยู่ในตำแหน่งหรือฐานะ อันเป็นที่เคารพยกย่อง ของคนทั้งหลาย เรียกผู้นำที่ได้รับการยอมรับในลักษณะนี้ว่า “ผู้นำสัญลักษณ์” (Symbolic Leader)

คุณสมบัติของผู้นำ

ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มจะสามารถทำหน้าที่ผู้นำได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับ คุณสมบัติของผู้นำว่า เหมาะสมกับกรณีเพียงใด แต่โดยทั่วไปแล้ว เมื่อกล่าวถึงผู้นำคนทั่วไปจะคิดถึงว่า ต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม กับการเป็นผู้นำที่ดี ซึ่งมีผู้กล่าวไว้ เช่น ออร์ดเวย์ ทีด (Ordway Tead อ้างถึงใน สุทัศน์า มุขประภาต, 2545) กล่าวว่า ผู้นำที่ดีควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ
2. มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของงาน
3. มีความเข้าใจในด้านมนุษยสัมพันธ์
4. มีความกระตือรือร้น
5. มีความสามารถในการตัดสินใจและตกลงใจ
6. มีความฉลาด
7. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

นอกจากนั้น คุณสมบัติของผู้นำที่ดียังมีอีกหลายประการ ได้แก่ ผู้นำที่ดีควรเป็นผู้มีความรู้ ความคิดริเริ่ม ความกล้าหาญ ความเด็ดขาด ความแนบเนียน ความยุติธรรม มีลักษณะท่าทางที่ดี มีความอดทน มีความกระตือรือร้น ไม่เห็นแก่ตัว มีดุลพินิจที่ดี มีความสงบเสงี่ยม มีความเห็นอกเห็นใจ มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ มีสังคมดีและสามารถควบคุมตนเองได้

จะเห็นได้ว่า ผู้นำที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่ดีมากมายหลายประการ ซึ่งยากที่จะหาได้ครบถ้วนในบุคคล คนเดียว แต่อย่างไรก็ตาม มีบุคคลจำนวนหนึ่งมีคุณสมบัติดังกล่าวในตัวเองตามธรรมชาติ ไม่ต้องได้รับการฝึกฝน เป็นพิเศษ ซึ่งถือว่าผู้นำแบบนี้เป็นผู้นำที่ดีตามธรรมชาติ บางทีเรียกว่า เป็นผู้นำโดยกำเนิด แต่ก็มีจำนวนน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มหรือสังคม จึงต้องมีการฝึกฝนเพื่อให้เกิดผู้นำที่มีคุณสมบัติดังกล่าวขึ้นมา นับว่าโชคดีที่เรื่องคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดีนั้นเป็นเรื่องของทักษะที่สามารถฝึกฝนพัฒนาให้เกิดมีขึ้นได้ในตัวบุคคล ดังนั้น ไม่ว่าใครก็ตามที่มีความต้องการจะพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี ก็ย่อมจะสามารถทำได้ ด้วย

การฝึกฝนให้เกิดขึ้น ผู้นำที่มีหน้าที่ในการเป็นผู้นำกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายผู้นำประเภทนี้จึงควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความอดทนและมีชีวิตชีวา ซึ่งย่อมหมายถึงต้องมีสุขภาพอนามัยดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีอารมณ์ แจ่มใสร่าเริง มีใบหน้ายิ้มแย้ม มีอารมณ์ขันที่พอเหมาะพอดี มีความคล่องตัว กระฉับกระเฉง มีความ อดทนต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงาน ไม่ทอดทิ้งงาน มีความอดทนอดกลั้น สงบเสงี่ยมต่อปฏิกิริยา ของสมาชิกในกลุ่ม ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีการผ่อนคลายความตึงเครียดของอารมณ์

2. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ในการที่จะเป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจและ แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้นั้น ผู้นำก็ต้องมีคุณลักษณะอื่นประกอบด้วย เช่น มีความรู้ ประสบการณ์ มีข้อมูลที่ทันสมัย แม่นตรง มีทักษะ มีสมรรถภาพ จึงจะสามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และต้องมีความมั่นใจประกอบด้วยความเด็ดขาดฉับพลัน แต่รอบคอบ

3. มีความสามารถในการจูงใจ ในการจูงใจคนนั้น มีความมุ่งหมายที่จะจูงใจให้ทำงาน ให้มีความสัมพันธ์สามัคคีกันในกลุ่ม และจูงใจให้มีความประนีประนอมกันได้เมื่อเกิดปัญหา การจูงใจคน นั้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้ศิลปะและความเชี่ยวชาญ ประกอบด้วยความสามารถหลายประการ ดังนี้

3.1 ความสามารถในการใช้คำพูดจูงใจ ซึ่งประกอบด้วยน้ำเสียงที่น่าฟัง น่าเชื่อถือ ไม่ข่มขู่ นุ่มนวล ชวนให้เกิดความสนใจและยินดีรับฟัง ใช้ภาษาเรียบง่ายเหมาะสมกับบุคคล และเหตุการณ์ ท่าทางประกอบคำพูด นุ่มนวล สุภาพ เห็นจริงเห็นจัง

3.2 การใช้เหตุผล ต้องแสดงถึงเหตุและผล ข้อดีและข้อเสีย ความถูกต้องและความผิด ข้อความจริง และข้อความเท็จได้อย่างละเอียดชัดเจน พร้อมทั้งยกตัวอย่าง

3.3 รักษาอารมณ์ ต้องควบคุมอารมณ์ อย่ามีอารมณ์เครียด มีอารมณ์ขันบ้าง และมีอารมณ์ร่วมกับผู้ฟัง สร้างลักษณะความเห็นอกเห็นใจ

3.4 การใช้หลักฐานอ้างอิง สามารถยกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่รู้จักกันไป ยกตัวอย่างบุคคล ตำรา หลักศาสนา สถานที่ เหตุการณ์ให้ชัดเจน ชี้จุดต่าง ๆ ให้เห็นตามหลักฐานที่อ้างอิง

3.5 ยึดถือหลักธรรมในการจูงใจคน เช่น

- การให้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน
- การให้ความจริงใจโดยไม่ปิดบัง
- เป็นผู้มีความรู้ดี รู้แจ้งชัดเจน
- เป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นตัวอย่างที่ดี
- ให้ผู้อื่นเต็มใจปฏิบัติ ไม่ขู่เข็ญบังคับให้ปฏิบัติ

4. เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ สิ่งนี้ถือว่าเป็นสำนึกของผู้นำ ต้องตระหนักดีถึงตำแหน่งหน้าที่บทบาทของตน รู้ว่าสิ่งใดควรปฏิบัติ สิ่งใดไม่ควรปฏิบัติ ต้องประกอบด้วยคุณธรรมสูงส่ง ยอมรับผลสะท้อนกลับที่เกิดขึ้นจาก การกระทำทุกด้านไม่ว่าทางดีหรือทางเสีย ยอมรับฟังคำแนะนำและคำ

ดำเนินด้วยความสงบ และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ประการสำคัญต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของกลุ่มมากกว่าความอยู่รอดของตนเอง

5. เป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด สิ่งนี้เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้นำ เพราะการนำกลุ่มให้บรรลุจุดหมาย ของกลุ่มได้นั้น ต้องใช้ยุทธวิธีที่เฉลียวฉลาดมาก ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว ผู้นำควรมีสติปัญญาสูง มีความรู้ทันโลก ทันสมัย เป็นพหุสูต และต้องรอบคอบเฉพาะกรณี กล่าวคือ ผู้เป็นหัวหน้ากำลังทำงานสิ่งใดอยู่ต้องรู้นโยบาย แผนงาน กระบวนการ การแก้ปัญหา ความในใจของบุคคลในกลุ่มงานนั้น และจะต้องมีความคิดริเริ่มไม่อยู่กับที่ อย่่างไรก็ตาม ลักษณะบางประการที่ผู้นำที่ดีควรหลีกเลี่ยง ได้แก่

5.1 ตั้งกำแพงขวางกั้นระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงานโดยแยกออกจากกันอย่างเกินความจำเป็น เช่น ให้ติดต่อ ผ่านเลขานุการ ใช้ระบบราชการจัด มีห้องสำนักงานเป็นพิเศษ ฯลฯ ก่อให้เกิดความห่างเหิน ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน

5.2 ใช้คนเหมือนเครื่องจักร โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ถูกใช้ว่าเป็นอย่างไร ถือว่าตนมีอำนาจก็ใช้ก็สั่ง ไม่สร้างมนุษยสัมพันธ์อันดี ใช้วาทะคำสั่งที่แสดงอำนาจ ไม่มีการบำรุงน้ำใจ

5.3 กระทำการสิ่งใดก็เอาแต่ใจตนเอง ไม่สำรวจผลที่เกิดมา ไม่รับฟังผลสะท้อนกลับ มีความรู้สึกที่ตนเองถูกอยู่เสมอ ดื้อรั้น เห็นตัวเองสำคัญที่สุด ไม่ฟังคำแนะนำจากใคร

5.4 หลงตัวเอง ติดแน่นอยู่กับตำแหน่ง รู้สึกตลอดเวลาว่าตนเป็นผู้นำเมื่อติดต่อกับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ร่วมงาน และจะแสดงออกในลักษณะที่เป็นหัวหน้า มีอำนาจ จะยกย่องแต่ผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าเท่านั้น แต่จะวางตัวบั่นปึงกับผู้ร่วมงาน

5.5 ใช้ภาษาพิเศษ มักใช้คำศัพท์ยาก ๆ ที่สร้างขึ้นม ใช้คำย่อ ใช้ภาษาที่คนธรรมดาทั่วไปไม่เข้าใจ พูดอ้อมค้อมไม่ตรงจุด

5.6 ไม่ฟังการคัดค้าน เป็นคนดื้อรั้น มีทิฐิสูง ทนไม่ได้ต่อการไม่เห็นด้วยของผู้ร่วมงาน โกรธมากถ้ามีผู้คัดค้าน และจะไม่รื้อต่อการทำลายผู้ที่ไม่เห็นด้วยทุกวิถีทาง หรือจะไม่ยอมให้ร่วมทำงาน

5.7 เป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก ปากหวานกันเปรี้ยว ทำที่เป็นเมตตากฎาอ่อนหวาน เป็นคนปากปราศรัย ใจเชือดคอ

5.8 เมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้น หรือต้องการทำอะไรสิ่งหนึ่ง เมื่อไม่สามารถชักจูงหรือชี้แจงให้ปฏิบัติตามก็มักจะอ้างระเบียบปฏิบัติ และข้อบังคับ ข้อตกลง เน้นระเบียบกฎเกณฑ์แบบแผน อ้างถึงข้อตกลง หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงใด ๆ แม้ว่าจะเป็นผลดีและมีประโยชน์

5.9 ทำตัวเป็นผู้พิพากษา จะตัดสินประเมินค่าทันที เช่น กล่าวว่าผิดหรือถูก รับหรือไม่รับ ดีหรือเลว ไม่คิด พิจารณาหรือฟังหูไว้หู อาจกล่าวโทษผู้ร่วมงานโดยไม่สืบสวนให้แน่นอน

5.10 ขึ้นชมยินดีกับความไม่จริงใจของผู้ร่วมงาน ชอบการยกยอขึ้นชอบกับผู้ที่แสดงว่าเห็นด้วย ทั้งที่ใจจริง แล้วไม่เห็นด้วย ชอบคนประจบสอพลอ ชอบคนทำตัวประเภทเป็น “เงา” ติดหน้าตามหลัง ขึ้นกเป็นนก ชี้ไม้เป็นไม้

5.11 รุนแรงเมื่อมีความคับข้องใจ จะทำงานอย่างเต็มที่ จมอยู่กับงาน ใช้พลังทั้งหมดในการแก้ปัญหา อารมณ์รุนแรง เจ้าคิดเจ้าแค้น ทำลายสิ่งที่ขวางกั้น

5.12 ปฏิเสธจุดอ่อนของตนเอง มีปมด้อย มีจุดอ่อนในตนเอง เช่น ต้องการความรักความอบอุ่น เพราะขาดความสุขในครอบครัว แต่ก็ปฏิเสธที่จะยอมรับในสิ่งนั้น ไม่ยอมป้องกันตนเอง และไม่แก้ความขัดแย้งในตนเอง

คุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

คุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยทั่ว ๆ ไปจะเป็นดังนี้ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2536: 62 อ้างถึงใน Tichy and Devanna, 1986: 19–32)

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) จะเปลี่ยนองค์การที่ตนเองรับผิดชอบไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่า คล้ายกับผู้ฝึกสอนหรือโค้ชนักกีฬาที่ต้องรับผิดชอบทีมที่ไม่เคยชนะใครเลย ต้องมีการเปลี่ยนเป้าหมายเพื่อความ เป็นผู้ชนะ และต้องสร้างแรงบันดาลใจให้ลูกทีมเล่นให้ดีที่สุดเพื่อชัยชนะ

2. เป็นคนกล้าและเปิดเผย เป็นคนที่ต้องเสี่ยงแต่มีความสุข และมีจุดยืนของตนเอง กล้าเผชิญหน้ากับ ความจริง กล้าเปิดเผยความจริง

3. เชื่อมั่นในคนอื่น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่ใช่เผด็จการแต่มีอำนาจ และสนใจคนอื่น ๆ มีการทำงานโดยมอบ อำนาจให้คนอื่นทำโดยเชื่อว่าคนอื่นก็มีความสามารถ

4. ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะชักนำให้ผู้ตามตระหนักถึงคุณค่าของเป้าหมาย และ สร้างแรงผลักดันในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีคุณค่า

5. เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะนึกถึงสิ่งที่ตนเคยทำผิดพลาดในฐานะที่เป็นบทเรียน และจะพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา

6. มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อน ความคลุมเครือ และความไม่แน่นอน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

7. เป็นผู้มองการณ์ไกล ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความสามารถในการมองการณ์ไกล สามารถที่จะนำ ความหวัง ความฝันมาทำให้เป็นความจริงได้ มิเชล ฟูลแลน (Micheal Fullan, 2006: 42) ได้กล่าวถึงความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า ควรรู้จัก การบริหารความสัมพันธ์ (Relationship Management) ในด้านต่อไปนี้

7.1 การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational) ผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจเป็นผู้ชักนำและทำให้คนเห็นตามวิสัยทัศน์ หรือภารกิจที่มีร่วมกัน สื่อสารภารกิจร่วมกันโดยวิธีการที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำตามได้ กำหนดเป้าหมาย ร่วมกันที่อยู่เหนือขึ้นไปจากงานที่ทำในหน้าที่แต่ละวัน ทำให้งานที่ทำมีความน่าตื่นเต้นมากขึ้น

7.2 การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น (Influence) ตัวบ่งชี้ผู้นำที่มีอิทธิพลเห็นได้ตั้งแต่การรู้ว่าจะใช้วิธีใดในการดึงดูดใจ ผู้ฟังไปจนถึงรู้ว่าจะต้องบุคคลสำคัญเข้าร่วมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายในการช่วยเหลือสนับสนุนเมื่อเกิดความคิดริเริ่ม และรู้จักหว่านล้อมชักจูงและทำให้คนคล้อยตามได้

7.3 การพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) ผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาความสามารถของผู้อื่นได้จะ แสดงความสนใจอย่างแท้จริงในตัวคนที่เขาช่วย เข้าใจเป้าหมาย จุดแข็งและจุดอ่อนของเขา สามารถให้ผลสะท้อนกลับที่สร้างสรรค์และรู้เท่าทันความเป็นไปได้

7.4 การเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง (Change Catalyst) ผู้นำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วจะสามารถรู้ได้ถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ท้าทายสภาพที่เป็นอยู่เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นเลิศ เป็นปากเสียงที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแม้จะมีฝ่ายตรงข้ามคอยคัดค้าน โดยให้เหตุผลที่คนต้านทานได้ยากมาแย้ง มีวิธีการปฏิบัติที่จะเอาชนะอุปสรรคที่ขัดขวางการเปลี่ยนแปลง

7.5 การบริหารจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) ผู้นำที่สามารถจัดการกับปัญหาความขัดแย้งได้ดีคือผู้ที่ทำให้ทุกฝ่ายกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง เข้าใจมุมมองที่แตกต่างของแต่ละฝ่าย และหาทางออกที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันได้ เผชิญหน้ากับข้อขัดแย้งที่ปรากฏ และรับรู้ความรู้สึกและความคิดเห็นจากทุกด้านและปรับทัศนคติให้เป็นไปในทิศทางที่มาจากการตกลงร่วมกัน

7.6 การสร้างพันธะความผูกพัน (Building Bonds) ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องรู้จักสร้างสายใยแห่งสายสัมพันธ์ เข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคล สร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจ รวมทั้งความปรองดองกันภายในองค์กร และกับผู้ร่วมงานจากภายนอกและเครือข่าย

7.7 การทำงานร่วมกันเป็นทีมและความร่วมมือกัน (Teamwork and Collaboration) ผู้นำที่ดีต้องรู้จักการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างบรรยากาศของการมีอำนาจระหว่างเพื่อนร่วมงานที่เป็นมิตร เป็นแม่แบบของการให้ความเคารพ การช่วยเหลือกัน และการร่วมมือกัน สามารถชักจูงผู้อื่นให้เข้าร่วมทำงานอย่างกระตือรือร้น กระฉับกระเฉงเพื่อความพยายามในระดับกลุ่ม และสร้างสปีริตและเอกลักษณ์ของกลุ่ม ใช้เวลาในการหล่อหลอมและผนึกความ สัมพันธ์เข้าด้วยกัน ให้ไปไกลเกินกว่าที่ภาระหน้าที่ในการทำงานได้กำหนดไว้

บทบาทหน้าที่ของผู้นำ

ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่มเป็นอย่างมาก ผู้นำที่มีคุณสมบัติที่ดีและปฏิบัติ ตามบทบาทหน้าที่ได้เหมาะสม ก็ย่อมจะสามารถพากลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในเรื่องบทบาท หน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มนั้น ได้มีผู้เสนอไว้แตกต่างกันไปบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกันในสาระสำคัญ เครช ครัตซ์ฟิลด์ และบัลลัคซี (Krech , Crutchfield and

Ballachey อ้างถึงใน วิเชียร วิทยอดม, 2550 : 32) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มไว้กว้าง ๆ เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. หน้าที่หลัก ได้แก่ หน้าที่ทางด้านการบริหารงาน วางแผนงาน วางนโยบายเป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นตัวแทนของกลุ่มต่อบุคคลภายนอก เป็นผู้ให้รางวัลและลงโทษเป็นผู้ประนีประนอมและตัดสิน และเป็นผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม

2. หน้าที่รอง ได้แก่ หน้าที่ทางด้านการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่กลุ่ม เป็นตัวแทนรับผิดชอบ และเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม เป็นนักอุดมคติ เป็นบิดาของกลุ่ม เป็นผู้ให้คำปรึกษา และเป็นแพะรับบาปเมื่อมีการดำเนินงานผิดพลาดบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่ม โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ คือ

2.1 บทบาทเกี่ยวกับการทำงาน (Task Function) ได้แก่ บทบาทของผู้นำในการที่จะนำกลุ่มให้สามารถทำงานตามที่กลุ่มต้องการ ให้เป็นผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการทำงานและช่วยให้ผู้ร่วมงานได้มีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของ การทำงานตรงกัน

2.1.2 วางแผนงานและขั้นตอนในการทำงานร่วมกับผู้ร่วมงาน

2.1.3 แบ่งงานและมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานอย่างเหมาะสม

2.1.4 ริเริ่มความคิดใหม่ ๆ ให้กับกลุ่ม หรือกระตุ้นกลุ่มให้ริเริ่มความคิดใหม่ ๆ

2.1.5 ให้ข้อมูลความคิดเห็นหรือแสวงหาข้อมูลความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน

2.1.6 ช่วยให้อุปกรณ์มีความเข้าใจตรงกันในข้อมูลหรือประเด็นต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการบรรลุผลสำเร็จของงาน

2.1.7 ช่วยประสานความคิด ข้อมูลของผู้ร่วมงานให้เกิดประโยชน์ต่อการบรรลุเป้าหมายของงาน

2.1.8 ช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

2.1.9 ติดตามงาน ประเมินผลงาน สรุปผลงานเป็นระยะ ๆ และแจ้งให้ผู้ร่วมงานทราบ

2.1.10 ควบคุมมาตรฐานของผลงานของกลุ่ม

2.1.11 ประเมินผลงานเมื่องานสำเร็จและปรับปรุงงานเมื่อยังได้งานไม่เป็นที่พอใจของกลุ่ม

2.2 บทบาทเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม (Maintenance Function) ได้แก่ บทบาทของผู้นำในการช่วยให้กลุ่มมีกำลังใจ มีความพึงพอใจที่จะทำงานร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนสามารถทำงานได้สำเร็จ ไม่แตกแยกกันไปเสียก่อน มีรายละเอียด คือ

2.2.1 จัดระเบียบและควบคุมระเบียบของกลุ่ม เพื่อช่วยให้ทุกคนได้มีโอกาสทัดเทียมกันในการแสดงความคิดเห็นหรือการทำงาน ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปโดยเรียบร้อย ไม่ซุญมนวุ่นวาย ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินการไปได้อย่างราบรื่น ไม่แตกแยกกันเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย

2.2.2 ดูแลเอาใจใส่สมาชิกกลุ่ม ให้มีโอกาสดแสดงความคิดเห็น หรือแสดงความสามารถอย่างทั่วถึงเพื่อช่วยให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นคนที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อกลุ่มเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีความรักและความพอใจที่จะช่วยเหลือกลุ่มอย่างเต็มความสามารถ

2.2.3 รับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มอย่างทั่วถึง การที่ผู้นำรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนและนำมาพิจารณา ไม่ละทิ้งไปเฉย ๆ จะทำให้ผู้ที่เสนอความคิดเห็นเกิดความพอใจและมีความต้องการที่จะช่วยเหลือกลุ่มให้มากขึ้น

2.2.4 ช่วยทำความเข้าใจแก่กลุ่มในเรื่องของการสื่อความหมาย ในการทำงานทุกครั้งกลุ่มมักจะประสบปัญหาอันเนื่องมาจากความเข้าใจไม่ตรงกัน ซึ่งเป็นปัญหาของการสื่อความหมาย ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันนี้อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้ง เกิดความรู้สึกขุ่นข้องหมองใจอันอาจลุกลามใหญ่โต เกิดความแตกแยกในกลุ่มงานได้

2.2.5 สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตรให้เกิดขึ้นในกลุ่ม บรรยากาศที่ดีเป็นมิตรเป็นกันเอง ไม่ต้องกลัวว่าจะถูกตัดสินและมองไปในทางที่ไม่ดี จะช่วยสร้างความรู้สึกปลอดภัยสามารถที่จะเสนอความคิดเห็นหรือทำงานต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ และมีความรู้สึกที่ตนเองได้รับความรักจากกลุ่ม ทำให้เกิดความต้องการที่จะช่วยเหลือ กลุ่มให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.2.6 จัดหรือลดความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม เพราะความขัดแย้งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กลุ่มแตกแยก หากผู้นำไม่สามารถที่จะช่วยในเรื่องนี้ได้ พลังจากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มจะถูกบั่นทอนให้ ลดน้อยลง ประสิทธิภาพในการทำงานของกลุ่มก็จะลดลงหรือบางครั้งอาจทำให้ไม่สามารถรวมกลุ่มกันทำงานต่อไปจนบรรลุผลสำเร็จได้

เมื่อวิเคราะห์ผู้นำจากบทบาทและรูปแบบที่แสดงออก อาจพิจารณาแหล่งที่มาของอำนาจของผู้นำ และพิจารณา จากการใช้อำนาจของผู้นำดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การพิจารณาแหล่งที่มาของอำนาจของผู้นำ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 ผู้นำตามกฎหมาย (Legal Leader) เป็นผู้นำที่มีอำนาจตามกฎหมาย เช่น ตำแหน่งต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย ได้แก่ หัวหน้างานต่าง ๆ ที่มีการกำหนดไว้เป็นตำแหน่งขึ้นในหน่วยงานต่าง ๆ

1.2 ผู้นำตามบุคลิกภาพส่วนตัว (Charismatic Leader) ผู้นำที่มีอำนาจติดตัวมาเพราะบุคลิกดี การศึกษาสูง ฐานะและตระกูลดี พวกนี้ไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจทางกฎหมายในการโน้มน้าวจิตใจคน

1.3 ผู้นำที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม (Symbolic Leader) ผู้นำที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มที่ทุกคนยอมรับ และยกย่องเทิดทูน ทำนองเดียวกับพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นผู้นำของประเทศ

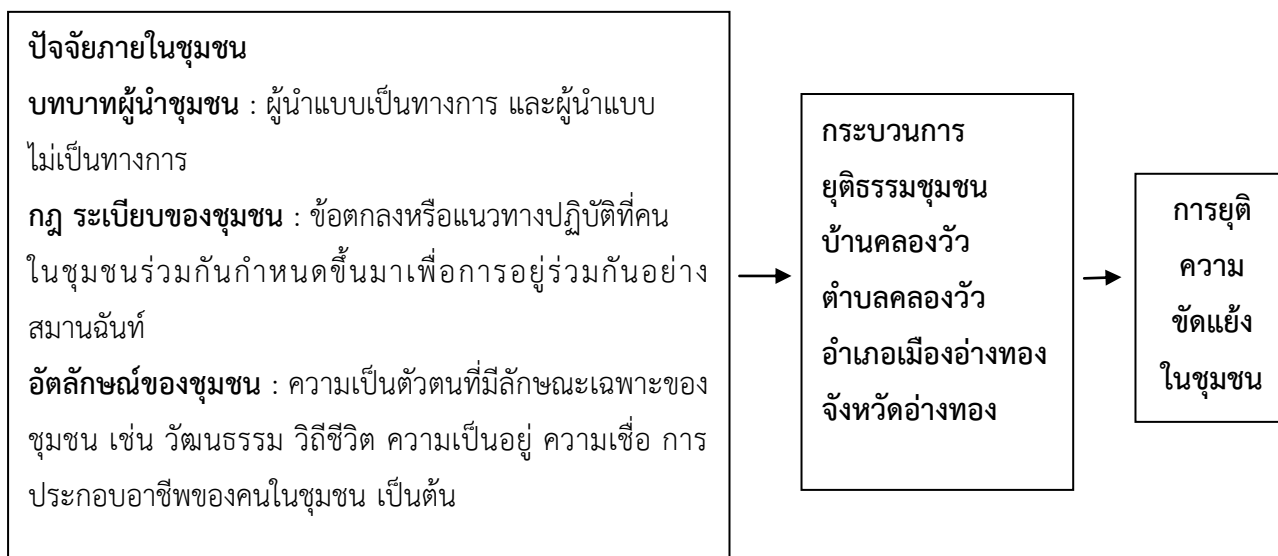
2. การพิจารณาจากการใช้อำนาจของผู้นำ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1 ผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic) ผู้นำประเภทสั่งงานเฉียบขาด ไม่คำนึงถึงคนอื่น ไม่มีการแบ่งงานรวบอำนาจแบบเผด็จการ จะตัดสินใจด้วยตนเอง ยึดมั่นในความคิดของตนเองเป็นใหญ่ สร้างบรรยากาศแห่งความกลัวให้เกิดขึ้นในหน่วยงาน

2.2 ผู้นำแบบตามสบาย (Laissez-faire) ผู้นำประเภทปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานกันไปตามใจชอบ ตามบุญตามกรรม ไม่มีการนิเทศตรวจตราติดตามผลงานการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะเห็นดี เห็นชอบกันไป จะทำอะไรก็ตามใจชอบ ถ้าลูกน้องดีงานก็อาจทำได้ ถ้าลูกน้องไม่ดีงานก็อาจจะเสีย และทำงานกันไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น

2.3 ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic) ผู้นำประเภทใช้อำนาจตามวิถีทางประชาธิปไตย การตัดสินใจจะถือความเห็นส่วนใหญ่ มีการประชุมปรึกษาหารือก่อนตัดสินใจ มีการกระจายอำนาจ รับฟังความคิดเห็น ไม่ใช้อำนาจกดขี่ การแก้ปัญหาที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมกันพิจารณา เคารพในสิทธิและหน้าที่ของแต่ละบุคคล <<http://www.hrchonburi.or.th>>

2.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

2.3 วิธีการศึกษา

2.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่ใช่ทางการ และคู่ขัดแย้งของชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

2.3.2 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

2.2.3 วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่ใช่ทางการ โดยใช้การลงพื้นที่จริงและใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีการกำหนดประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เช่น ธรรมชาติของความขัดแย้ง ปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้ง รูปแบบเทคนิควิธีการที่ใช้ รูปแบบและวิธีการส่งเสริมหรือสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและปัญหา อุปสรรคในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมชุมชน เป็นต้น

2.3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดระเบียบข้อมูลทางกายภาพและจัดระเบียบเนื้อหา การแสดงข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล หาความสัมพันธ์หรือความแตกต่างของข้อมูลและสรุปข้อมูล และการตีความว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษามีความหมายและความสำคัญอย่างไร และประเด็นที่ทำการศึกษามีนัยอย่างไรทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ

2.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

2.4.1 ผู้นำที่เป็นทางการ หมายถึง ผู้นำที่ได้รับการคัดเลือก หรือมีตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมาย ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

2.4.2 ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ หมายถึง ผู้นำที่ไม่มีตำแหน่งตามกฎหมาย ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

2.4.3 กระบวนการยุติธรรมชุมชน หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือหุ้นส่วนในการป้องกัน ควบคุมอาชญากรรม การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ เยียวยาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในชุมชน โดยมีเป้าหมายในการสร้างพลังความเข้มแข็งให้ชุมชนรักษาความปลอดภัย อำนวยความยุติธรรมระดับชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

2.4.4 การยุติความขัดแย้งในชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนที่ทำให้ข้อขัดแย้งต่างๆในชุมชนมีความรุนแรงลดน้อยลงและหายไปในที่สุด ภายใต้ความพึงพอใจของทุกฝ่าย

2.4.5 ระเบียบข้อบังคับชุมชน หมายถึง กติกา หรือข้อตกลงร่วมกันของชุมชนเพื่อลดความขัดแย้งในชุมชนหรือการกระทำผิดในชุมชน

2.4.6 คณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง บุคคลตามกฎหมายพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 11 พ.ศ. 2551

2.5 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 ข้อมูลพื้นฐานบ้านคลองวัว

ประวัติความเป็นมา ตำบลคลองวัวตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ

5 กิโลเมตร อยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เดิมพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตร การเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งจริงๆ ของตำบลคลองวัว จากคำบอกเล่าพอจะสันนิษฐานได้ว่า มีการอพยพเข้ามาของชาวบ้าน และได้ประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวด้วยการเกษตร เพราะเป็นที่ราบลุ่ม ชาวบ้านได้เลี้ยงวัวควายในพื้นที่บริเวณนี้อยู่เกือบทุกครอบครัวเพื่อใช้วัวควายในการทำไร่ ไถนา เมื่อมีการตั้งหลักแหล่งทำกินอยู่เป็นเวลานาน จึงเกิดเป็นชุมชน และด้วยการที่ชาวบ้านได้นำวัว ควาย ออกทำไร่ไถนาอยู่เป็นประจำ จึงทำให้ทางเดินได้เกิดทรุดตัวเป็นร่องรางน้ำ เมื่อเวลาฝนตกน้ำก็จะท่วมขังดูเหมือนลำคลอง เมื่อทางราชการกฎหมายปกครองท้องถิ่น ชาวบ้านได้นำลักษณะของทำเลที่ตั้งของพื้นที่ซึ่งมีร่องทางเดินของวัว ควายปรากฏอยู่ทั่วไปมาตั้งเป็นชื่อตำบล คือให้ใช้ชื่อตำบลว่า "คลองวัว" มาจนถึงปัจจุบัน โดยได้รับการตั้งชื่อจากหน่วยงานทางราชการมาประมาณ 100 ปีเศษ หรือประมาณปี พ.ศ.2445 ซึ่งทางการได้จัดเขตพื้นที่ตำบลคลองวัวมี 5 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 1 บ้านบางตาแผ่นดิน นางปราณี จันทวร เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีประชากร 120 ครอบครัว หมู่ที่ 2 บ้านบางต้นทอง นายสะอาด กลับทวี เป็นกำนัน มีประชากร 98 ครอบครัว หมู่ที่ 3 บ้านท่ามอญ นายบุญช่วย อ่อนละอ เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีประชากร 100 ครอบครัว หมู่ที่ 4 บ้านสวนมะม่วง นายจาตุรงค์ มีมั่งคั่ง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

มีประชากร 65 ครัวเรือน และหมู่ที่ 5 บ้านคลองวัว นายดำรง ดิเรกวัฒนาโยธิน เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีประชากร 79 ครัวเรือน

อาณาเขต

ตั้งอยู่ทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ต.ศาลาแดง อ.เมืองอ่างทอง จ.อ่างทอง
ทิศใต้	ติดต่อกับ ต.มหาไถไทย ต.จำปาหล่อ อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ต.บ้านแห อ.เมืองอ่างทอง จ.อ่างทอง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ต. มหาไถไทย อ.เมืองอ่างทอง จ.อ่างทอง

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ดินส่วนใหญ่จึงอุดมสมบูรณ์เหมาะในการทำ การเกษตร ตำบลคลองวัวเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง อยู่ห่างจากจังหวัดอ่างทองมา ทางทิศตะวันตก ระยะทาง 6.5 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งตำบล 5,647 ไร่

ศาสนา/วัฒนธรรมประเพณี ชุมชนตำบลคลองวัวใช้ภาษาในการสื่อสารคือภาษาไทย คนใน ชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีลักษณะครอบครัวขยาย คืออยู่พร้อม หน้าพ่อแม่ ลูก ในครัวเรือนเดียวกัน อาจมีญาติผู้ใหญ่พักอาศัยอยู่ด้วยกัน และปลูกบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน หรือภายในรั้วเดียวกัน มีวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติเช่นเดียวกับชาวพุทธภาคกลางทั่วไป

การประกอบอาชีพ ประกอบอาชีพทางการเกษตร ส่วนใหญ่ทำนา ปลูกผักสวนครัว และทำ สวนผลไม้ อาชีพเสริมเลี้ยงสัตว์ (ข้อมูลตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง, 2552)

2.5.2 รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนทัศน์ใหม่: ยุติธรรมชุมชน

ผศ.ดร.เดชา สังขวรรณ ใช้ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาของสำนักอาชญาวิทยาเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์ “ยุติธรรมชุมชน” ที่เกิดขึ้นในอเมริกาสืบเนื่องมาจากทฤษฎีการศึกษาถึงอิทธิพลของ สภาพแวดล้อม หรือ Ecology ในช่วงปี 1950-1960 ที่เห็นความสำคัญของชุมชนว่าเป็นปัจจัยสำคัญใน การควบคุมอาชญากรรม และควบคุมสังคมได้ดีที่สุด และนำไปสู่การแก้ไขฟื้นฟูในชุมชนหรือ Community Based โดยปฏิเสธกระบวนการยุติธรรมตามปกติว่าไม่ใช่กระบวนการแก้ปัญหา อาชญากรรมได้โดยลำพังทั้งหมด ชุมชนอยู่ใกล้ชิดกับปัญหาจึงได้รับผลกระทบจากปัญหาชุมชนจึง น่าจะเป็นผู้ที่แก้ปัญหาวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาได้ดีที่สุด ตรงกับปรัชญาของ “ยุติธรรมชุมชน” ใน ส่วน Problem Solving สำหรับการมองชุมชนนั้น ผศ.ดร.เดชา สังขวรรณ แนะนำว่าต้องอย่ามอง เฉพาะชุมชนในเขตภูมิศาสตร์น่าจะหมายรวมถึงชุมชนระดับประชาสังคมเครือข่ายนอกเขตพื้นที่ด้วย

“ยุติธรรมชุมชน” ใหม่จริงหรือสำหรับประเทศไทย

ผศ.ดร.เดชา สังขวรรณ ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบยุติธรรมชุมชนในประเทศไทยมี

หลากหลายรูปแบบแต่ต้องเปรียบเทียบกับยุติธรรมชุมชนตามหลักสากลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เช่น ในบ้านเราก็มีตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ยังมีร่องรอยให้เห็นที่ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย ที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์พยายามจะดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แต่ก็ต้องประสบกับความล้มเหลว เป็นต้น ยุติธรรมชุมชนในเชิงรุก คือการป้องกันและเชิงรับ เช่น การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทก็ยังคงมีอยู่ให้เห็นโดยทั่วไป

นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ ชี้ให้เห็นว่ายุติธรรมชุมชนในเชิงรุก เช่น การป้องกัน

อาชญากรรมด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนทางด้านกฎหมาย ด้านสิทธิเสรีภาพเพื่อให้ชุมชนป้องกันตนเองได้ และยุติธรรมชุมชนในเชิงรับภายหลังศาลมีคำพิพากษา เช่น การแก้ไขฟื้นฟูเหยี่ยวยา ผู้เสียหายและชุมชน และแก้ไขฟื้นฟู ควบคุมผู้กระทำผิดก็พอมองเห็นภาพที่ทำกันอยู่แล้ว

ดร.อุทัย อาทิวะ ชี้ให้เห็นว่าอัยการชุมชนในบริบทของไทยในเชิงรุกก็มีสำนักงาน

คุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายหรืออัยการ ส.ค.ช. ในเชิงรับก็มีระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการประνομข้อพิพาท พ.ศ. 2530 ซึ่งร่องรอยนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยเสียทีเดียว และในเร็ว ๆ นี้มาตรการชะลอฟ้อง ซึ่งเป็นมาตรการเชิงรับก็คาดว่าจะมีผลออกมาเป็นกฎหมายมาตรการดังกล่าว เดิมกำหนดให้มีคณะกรรมการชะลอการฟ้อง ซึ่งจะมีผู้แทนของชุมชนเข้าร่วมด้วย แต่ร่างกฎหมายที่สำนักงานอัยการสูงสุดเห็นชอบนั้นถือว่า ผู้เสียหายและพนักงานคุมประพฤติเป็นตัวแทนของชุมชนในการพัฒนายุติธรรมชุมชน ดร.อุทัย อาทิวะ ได้แนะนำให้นำวัดที่มีมากกว่า 30,000 วัด และใช้พระภิกษุสงฆ์เกือบ 300,000 รูป แม้จะเพียงบางส่วนที่มีศักยภาพเพื่อพัฒนายุติธรรมชุมชนขึ้นมา

ยุติธรรมชุมชนกับโอกาสที่จะพัฒนาให้เข้มแข็งในประเทศไทย

ผศ. ดร. เดชา สังขวรรณ ชี้ให้เห็นว่า ยุติธรรมชุมชนทำให้ประเทศญี่ปุ่นจัดการกับ

ปัญหาอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้สถิติอาชญากรรมต่ำที่สุดในประเทศอุตสาหกรรมด้วยกันแม้ญี่ปุ่นไม่ได้เรียกวิธีการนั้นว่าเป็นยุติธรรมชุมชน สำหรับประเทศไทย ผศ. ดร. เดชา สังขวรรณ ประเมินว่าโอกาสเอื้ออำนวยอย่างมากที่ยุติธรรมชุมชนจะพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นโดยมีสิ่งบอกระบุหรือปัจจัย ดังนี้

ประการแรก ปัญหาอาชญากรรมที่ทวีความซับซ้อนและเพิ่มสูงมากขึ้นสวนกับกระแสทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดที่ระบบยุติธรรมทางอาญาไม่สามารถจัดการกับปัญหาอาชญากรรมได้โดยลำพัง

ประการที่สอง ภาคเอกชน ภาคชุมชน และภาคประชาสังคม มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

ประการที่สาม การ Privatize งานในกระบวนการยุติธรรมให้ภาคเอกชน ชุมชน เข้า

มาจัดการ หรือเข้ามาร่วมจัดการเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งอยู่แล้ว

นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ อธิบายว่า กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ใช้คำว่า Social justice ในการเข้าหาชุมชนไม่ได้ใช้คำว่า Community Justice และเล่าว่าจากประสบการณ์ที่ได้คลุกคลีกับชุมชนมา 4-5 เดือน ก็ได้คำตอบมากมายแม้อยังไม่ชัดเจนนัก แต่มีความเป็นไปได้ในการกระจายอำนาจในเรื่องความยุติธรรมลงสู่ชุมชน แต่รูปแบบที่จะกระจายไปนั้นต้องผ่านช่องทาง ผู้ปฏิบัติต้องแสวงหาช่องทางแล้วพัฒนาช่องทางสักระยะเวลาหนึ่งต้องใช้เวลาและความอดทน เราทำเองทั้งหมดไม่ได้ และได้ชี้ว่าช่องทางหนึ่งที่จะลงไปคือ ช่องของ อ.บ.ต. และ อ.บ.จ. แม้จะยังมีปัญหาที่ยังไม่สามารถเป็นตัวแทนที่สมบูรณ์ของพี่น้องประชาชนได้อย่างแท้จริงทั้งหมด

พล.ต.ต. สมศักดิ์ แขวงโสกา เสนอว่า เห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะนำยุติธรรมชุมชนมาใช้ให้บังเกิดผลในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมซึ่งตำรวจก็ทำอยู่แล้วในรูปตำรวจชุมชนสัมพันธ์แม้จะไม่ตรงกับปรัชญาของยุติธรรมชุมชนทั้งหมด และการพัฒนายุติธรรมชุมชนต้องกระทำควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งด้วย

ดร. อุทัย อาทิวะ ชี้ให้เห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพของระบบยุติธรรมปกติหลายประการ เช่น ความล่าช้า ขาดความยืดหยุ่นการจัดการกับผู้กระทำผิดไม่เหมาะสมใช้เรือนจำมากเกินไปจนเกิดปัญหาคนล้นคุก คดีล้นศาล เป็นภาระต่องบประมาณอย่างต่อเนื่อง ดร. อุทัย อาทิวะ อธิบายอีกต่อไปว่า ยุติธรรมชุมชนเป็นความพยายามที่จะออกมาจากระบบดั้งเดิม และอธิบายต่อไปว่า การศึกษาเรื่องชะลอฟ้องที่จะออกเป็นกฎหมายต่อไปนั้นได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรูปแบบเดิมมีคณะกรรมการชะลอการฟ้อง ซึ่งมีผู้แทนของชุมชน ส่วนรูปแบบที่เสนอต่อรัฐบาลตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2544 นั้น ถือว่าผู้เสียหายเป็นตัวแทนของชุมชน และยังมีพนักงานคุมประพฤติช่วยกลั่นกรอง และการชะลอฟ้องเป็นมาตรการที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการลดปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพให้กับระบบยุติธรรมปกติในปัจจุบัน <<http://www.scbchallenge.com>>

2.5.3 รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนคลองจระเข้ น้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมชุมชนของชุมชนคลองจระเข้ น้อย มีวัตถุประสงค์ 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) สาเหตุการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่องานยุติธรรมชุมชน

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุหลักเนื่องจากชุมชนบ้านคลองจระเข้ น้อยมีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนตระหนักถึงปัญหานี้ กอปรกับเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดมวลชนสัมพันธ์ได้เข้ามาสร้างกระบวนการค้นหาปัญหา และการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดศรัทธาต่อกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งสมาชิกในชุมชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อผู้นำชุมชนของตน ทำให้การที่หน่วยงานยุติธรรมจังหวัดได้เข้ามาเชิญชวนและให้ความรู้เกี่ยวกับงานยุติธรรมชุมชนแก่ผู้นำชุมชน จึงเป็นโอกาสที่ดีทำให้ผู้นำชุมชนและสมาชิกใน

ชุมชนเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของงานยุติธรรมชุมชน และได้นำความรู้มาป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้ง หรือปัญหาต่างๆ ในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับองค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1981) ที่ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ในรูปแบบประเภทที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง โดยผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนบ้านคลองจรจะเข้ช่วยกันขึ้นเองเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดและปัญหาต่างๆ ในชุมชนของกลุ่มตนเอง ไม่เน้นการกระทำช่วยเหลือจากภายนอกเพียงแต่บุคคลภายนอกเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดมวลชนสัมพันธ์และเจ้าหน้าที่ยุติธรรมจังหวัดเข้ามาสร้างกระบวนการเรียนรู้และให้ความรู้ความเข้าใจ ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบประเภทที่ 2 และ 3 ที่รูปแบบการมีส่วนร่วมเกิดจากการชักนำ ต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล และรูปแบบการบังคับ ซึ่งเป็น การมีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลและจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการบังคับโดยตรง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) ที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) โดยที่ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนบ้านคลองจรจะเข้ช่วย มีความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ที่ตระหนักถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และปัญหาต่างๆ ในชุมชน จึงเกิดการรวมตัวกันขึ้นเพื่อค้นหาและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลของการรวมกลุ่มนี้เป็นเหตุเร้าใจให้การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและปัญหาต่างๆ ในชุมชนประสบผลสำเร็จ และทำให้ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนบ้านคลองจรจะเข้ช่วยเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบ

2) **แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนต่องานยุติธรรมชุมชน** ซึ่งผลการวิจัยสามารถประเมินผลการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนต่องานยุติธรรมชุมชนกำหนดไว้ 13 องค์ประกอบ ดังนี้

(1) **สิทธิและหน้าที่ของการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน (Perception)**

จากการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานยุติธรรมชุมชนมีความรู้ความเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชนเป็นอย่างดี โดยผู้นำชุมชนจะมีบทบาทสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและแก้ไขปัญหาในชุมชน ซึ่งหน้าที่หลักได้แก่การบริหารงานภายในชุมชน ตั้งแต่เรื่องข้อมูลข่าวสาร การจัดประชุมประชาคม การติดต่อประชาสัมพันธ์ ประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน การเฝ้าระวังปัญหาภายในชุมชน การแก้ไขปัญหาช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรและงบประมาณรายรับ รายจ่ายของชุมชน สมาชิกชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ดำเนินการ ติดตามการทำงานของผู้นำชุมชน เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ในงานยุติธรรมชุมชนยังมีบทบาทไม่มากนักเนื่องจากยังขาดประสบการณ์ ไม่ได้รับการอบรมให้ความรู้ที่ดี จึงทำหน้าที่เฉพาะในส่วนที่ชุมชนต้องการ การสนับสนุนหรือช่วยเหลือ รวมทั้งข้อจำกัดจำนวนของเจ้าหน้าที่มีน้อย ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549 : 142-149)

ที่กล่าวถึงการรับรู้ (Perception) ต้องมีการสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิหน้าที่ และการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยภาครัฐนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่รัฐกิจหรือกิจกรรมของรัฐ ที่ตนเท่านั้น มีสิทธิตัดสินใจแต่เป็นสาธารณกิจที่สาธารณชนชอบที่จะมีส่วนร่วมโดยการคิด ร่วมกระทำหรือตรวจสอบ ส่วนภาคประชาชน การตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิหน้าที่ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่นต่างก็มีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมเสมอกัน ซึ่งกรณีชุมชนบ้านคลองจระเข้น้อย ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และเจ้าหน้าที่งานยุติธรรมชุมชน มีประสบการณ์การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเสพยาเสพติดแบบมีส่วนร่วมมาก่อน ทำให้การแบ่งบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชนจึงเป็นไปด้วยดี รวมทั้งมีการรับรู้และยอมรับในบทบาทหน้าที่ดังกล่าว แม้ว่าเจ้าหน้าที่งานยุติธรรมชุมชนจะยังมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาไม่มากนัก แต่ก็ไม่ได้สร้างความแตกต่างในผลประโยชน์และจุดยืน อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Peter Oakley and David Masden (1991 : 17-20) ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมสำหรับการที่จะให้ประชาชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมแก้ไขปัญหของเขา ให้เขาเป็นผู้มีความริเริ่มและมุ่งใช้ความพยายามและความเป็นตัวของตัวเองเข้าดำเนินการ และควบคุมทรัพยากรและระเบียบต่างๆ ในชุมชนซึ่งผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนบ้านคลองจระเข้น้อยก็ได้พัฒนาการมีส่วนร่วมในความหมายดังกล่าวในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

(2) ทศนคติของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน (Attitude)

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบของงานยุติธรรมชุมชนมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้นำชุมชนตระหนักและให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชนมาก มีความตั้งใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในงานยุติธรรมชุมชนโดยยอมรับและเสียสละเวลาและมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จที่ตนเองและชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภายในชุมชน ทำให้ชุมชนอยู่กันอย่างสามัคคีไม่แตกแยก ไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องต่อศาล แต่ทั้งผู้นำและสมาชิกชุมชนยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อหน่วยงานภาครัฐ เพราะคิดว่าหน่วยงานภาครัฐบางหน่วยเข้ามามีบทบาทเพราะต้องการเอาผลงานของชุมชนไปเป็นผลงานของตนเอง และบางหน่วยงานไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน มาสั่งให้ชุมชนดำเนินการหรือขอความช่วยเหลือสนับสนุนไม่ได้ หรือเข้ามาจัดกิจกรรมเพียงชั่วคราวแล้วก็หายไป หรือรับปากจะช่วยแก้ไขปัญหาก็หายไป ไม่ได้มีการให้ข้อมูลว่าทำได้หรือไม่ได้ หรือมาไม่ตรงเวลานัดหมาย สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสริฐ (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงทัศนคติ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐ และภาคประชาชนทั้งสองฝ่ายให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่จะส่งเสริมเพื่อได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดที่หลากหลาย รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วมต้องมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชน และต่อกระบวนการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบทบาทค่านิยม ความอดทนในการทำงานกับประชาชน และความจริงจังต่อประชาชน

ขณะเดียวกันภาคประชาชนมีความเข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีทัศนคติต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและต่อเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ซึ่งกรณีชุมชนบ้านคลองจระเข้น้อยเจ้าหน้าที่ยุติธรรมชุมชนจะต้องมีการพัฒนาตนเองต่อเนื่องเพื่อให้ทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดียิ่งขึ้นไประหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ อันจะส่งผลให้กิจกรรมยุติธรรมชุมชนบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาครัฐบาลจะต้องทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน ให้โอกาสประชาชนในชุมชนทั้งรูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานยุติธรรมชุมชน ตามที่ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6) ได้กล่าวไว้

(3) ความตระหนักถึงบทบาทการเป็นตัวแทนประชาชนในงานยุติธรรมชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชนมีความตระหนักมากถึงบทบาทการเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนในงานยุติธรรมชุมชน โดยมีกระบวนการสรรหาและคัดเลือกตัวแทนที่หลากหลายเป็นกรรมการยุติธรรมชุมชน และกรรมการ 1 คนดูแลครัวเรือน 3-4 ครัวเรือน แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาครัฐต่าง ๆ และองค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเพื่อมาแลกเปลี่ยนภายในชุมชน และดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาภายในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานยุติธรรมชุมชน ก็ตระหนักถึงบทบาทของผู้นำชุมชนและยอมรับ ศรัทธาให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามผู้นำชุมชนยังมีความต้องการให้ภาครัฐหรือตัวแทนจากภาครัฐ ช่วยกระตุ้นหรือสนับสนุนภาคประชาชนให้เกิดความคิด ความรู้สึกว่าได้ถูกภาครัฐทอดทิ้ง และเป็นที่ปรึกษาให้กับประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงการเป็นตัวแทน ต้องมีการสรรหาคัดเลือกตัวแทนโดยคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่มทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วยจะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัว และเกิดความเป็นธรรมขึ้น โดยควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการ และตัวแทนต้องตระหนักถึงสมาชิกและมีความรู้สึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งกรณีชุมชนบ้านคลองจระเข้น้อยจะมีกระบวนการ สรรหา และคัดเลือกผู้นำชุมชนโดยคำนึงถึงปัจจัยและคุณสมบัติต่างๆ ดังกล่าว ตามข้อเสนอของ Cohen and Uphoff (1977 p 17-19) และตัวผู้นำชุมชนเองก็ตระหนักในปัจจัยเหล่านี้ จึงทำให้เกิดการยอมรับ ศรัทธาความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนเป็นอย่างดี

(4) การสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจระหว่างสมาชิกในงานยุติธรรมชุมชน (Trust)

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญมากในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนให้เกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจสมาชิกในชุมชนในงานชุมชนและงานยุติธรรมชุมชน โดยผู้นำชุมชนต้องเป็นต้นแบบที่ดีทั้งด้านความประพฤติ การวางตน มีความจริงใจ เสียสละ มีภาวะผู้นำ ถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ช่วยเหลือชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น ข้อมูลยาเสพติด ผู้ค้ายาเสพติด การจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาเสพติดและ

ปัญหาอื่นๆ ในชุมชนจนเกิดความรักสามัคคีภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ในงานยุติธรรมชุมชนก็มีความสำคัญมากเช่นกันโดยเฉพาะชุมชนที่มีความแตกแยกไม่มีความสามัคคี เจ้าหน้าที่ต้องสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วม พัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนและการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชน สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กรซึ่งกรณีชุมชนบ้านคลองจระเข้ น้อย ผู้นำชุมชนจะเป็นตัวแบบที่ดีทั้งด้านคุณสมบัติการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาความขัดแย้ง และประเด็นต่างๆ อย่างมีส่วนร่วมต่อเนื่อง และนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วน รวมทั้งมีการสื่อสารกับสมาชิกชุมชนอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง โดยจัดประชุมประชาคม และพบปะพูดคุยกัน เป็นต้น

(5) การแลกเปลี่ยนข่าวสารงานยุติธรรมชุมชนระหว่างสมาชิกเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (Information-Sharing)

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญมากเช่นเดียวกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ตลอดเวลา และมีกลไกหรือช่องทางให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวมทั้งงานยุติธรรมชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งผู้นำชุมชนนี้ได้อาศัยช่องทางการประชุมประชาคมหมู่บ้านทุกวันที่ 7 ของเดือนเป็นช่องทางหลักและยังอาศัยช่องทางอื่น ๆ อีก เช่น การพูดคุยแต่ละวัน การส่งหนังสือแจ้งข่าวสาร โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ ไปรษณีย์ รวมทั้งการติดต่อประสานงานหน่วยงานภาครัฐ การฝึกอบรม สัมมนา และการศึกษาดูงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารงานยุติธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามในอนาคตอาจใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ต เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการแลกเปลี่ยนข่าวสารงานยุติธรรมชุมชนที่ดี สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-Sharing) ต้องสร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ซึ่งชุมชนบ้านคลองจระเข้ น้อยมีกลไกหรือช่องทางให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เช่น การประชุมประชาคมทุกวันที่ 7 ของเดือน การพูดคุยแต่ละวัน การฝึกอบรม การสัมมนาศึกษาดูงาน เป็นต้น จึงทำให้ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านข้อเท็จจริง ความคิดความรู้สึก ความคาดหวัง ความรู้จากหน่วยงานภายนอกเกิดการแลกเปลี่ยนกัน ผลที่ตามคือ ทำให้การตัดสินใจและวางแผนดำเนินกิจกรรมมีความรอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น จึงแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(6) การสรุปงานยุติธรรมชุมชนอย่างเป็นฉันทามติ (Consensus)

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการให้เกิดข้อสรุปงานยุติธรรมชุมชนอย่างเป็นฉันทามติ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งจูงใจที่ทำให้งานยุติธรรมชุมชนได้ข้อสรุปเป็นฉันทามติเกิดจากกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนในชุมชน โดยจัดทำประชาคมหมู่บ้าน ใช้หลักการให้อภัย ให้อีกโอกาสซึ่งกันและกัน ไข่มติเสียงส่วน

ใหญ่ของที่ประชุม ทุกคนยอมรับมติ ซึ่งในระยะเริ่มแรกโดยเฉพาะชุมชนที่แตกความสามัคคีเจ้าหน้าที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดกลไกและพัฒนาทักษะองค์ความรู้ให้กับผู้นำชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการให้เกิดข้อสรุปงานยุติธรรมชุมชนอย่างเป็นฉันทามติ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งจูงใจที่ทำให้งานยุติธรรมชุมชนได้ข้อสรุปเป็นฉันทามติเกิดจากกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนในชุมชน โดยจัดทำประชาคมหมู่บ้าน ใช้หลักการให้อภัย ให้โอกาสซึ่งกันและกัน ไข่มติเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมทุกคนยอมรับมติ ซึ่งในระยะเริ่มแรกโดยเฉพาะชุมชนที่แตกความสามัคคีเจ้าหน้าที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดกลไกและพัฒนาทักษะองค์ความรู้ให้กับผู้นำชุมชนในการสรุปงานยุติธรรมชุมชนอย่างเป็นฉันทามติ สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงฉันทามติ (Consensus) โดยให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหามิทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม ทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งชุมชนบ้านคลองจระเข้มีผู้นำชุมชนที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยจัดทำประชาคมหมู่บ้านใช้หลักการให้อภัย ให้โอกาสซึ่งกันและกัน ไข่มติส่วนใหญ่ของที่ประชุมทำให้ทุกคนยอมรับมติ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมก็เป็นตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ทศนีย์ ไทยภิรมย์ (2526) เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526 : 212-213) และอคิน ระพีพัฒน์ (2527 : 320) ซึ่งมีการวิเคราะห์ปัญหาวางแผน ดำเนินกิจกรรมแก้ปัญหา และติดตามประเมินผลโดยทุกขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ และรับผิดชอบ

(7) การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในงานยุติธรรมชุมชนระหว่างสมาชิกช่วยป้องกันและลดความขัดแย้งในชุมชน (Interaction)

จากการศึกษาพบว่า บริบทของชุมชนที่มีความเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงกันอย่างใกล้ชิดมานานมีความสำคัญต่อการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในงานยุติธรรมชุมชนระหว่างสมาชิกในชุมชน และช่วยป้องกันและลดความขัดแย้งในชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนก็เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้สมาชิกในชุมชนช่วยเหลือกัน ป้องกันและลดความขัดแย้งในชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งชุมชนนี้ได้อาศัยปฏิสัมพันธ์ที่ดีป้องกันและลดความขัดแย้งในชุมชนได้มากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด (ผู้ค้ายาเสพติดและผู้เสพยาเสพติด) เด็กวัยรุ่นซุ่มมอเตอร์ไซด์เสียงดัง เด็กนักเรียนหนีเรียน เรื่อง ขู่สาว การเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานยุติธรรมชุมชนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ช่วยป้องกันและลดความขัดแย้งในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงองค์การการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

องค์กร คือ ต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกัน และเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่างผู้ที่เข้าร่วม ซึ่งกรณีชุมชนบ้านคลองจระเข้น้อยมีกลไกการจัดกิจกรรมที่จะทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทางอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งบริบทของชุมชนที่มีความเป็นญาติพี่น้องเพื่อนฝูงกันอย่างใกล้ชิดมานาน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน

(8) วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชนชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของสมาชิก (Purpose)

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนมีความชัดเจนและเข้าใจร่วมกันเป็นอย่างดีเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ครั้งแรกของการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน คือ แก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชน ซึ่งต่อมาก็ขยายวัตถุประสงค์เป็นปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน เป็นการลดบทบาทยุติธรรมกระแสหลักเรื่องการฟ้องร้อง และกลับมาใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ย เพื่อต้องการใช้ชุมชนเกิดความสามัคคีและความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน แต่ก็มีสมาชิกบางคนยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของงานยุติธรรมชุมชน บางเรื่องทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน จึงต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น จนกว่าเขาจะเข้าใจและศรัทธากระบวนการยุติธรรมชุมชน ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานยุติธรรมชุมชนต้องมีการพิจารณากลยุทธ์การทำความเข้าใจและศรัทธากระบวนการยุติธรรมชุมชนให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนต่อไปอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นเครือข่ายในการขยายผล สอดคล้องกับสมลักษณ์ไชยเสรีฐ (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ว่าต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน เป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดูว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจน จะทำให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งชุมชนบ้านคลองจระเข้น้อยได้มีการกำหนดความประสงค์ หรือความหมายครั้งแรกชัดเจนและเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ต่อมาก็ขยายความประสงค์ หรือความมุ่งหมายการแก้ไขปัญหายาอื่น ๆ ของชุมชน แต่อย่างไรก็ตามการเข้าใจงานยุติธรรมชุมชนบางเรื่องก็ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ และศรัทธาอย่างมากจึงจะทำให้สมาชิกในชุมชนทุกคนเข้าใจและร่วมตัดสินใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมงานยุติธรรมชุมชนในเรื่องดังกล่าว ตามแนวคิดเรื่องบทบาทของยุติธรรมชุมชน

(9) การประเมินผลงานยุติธรรมชุมชนมีความชัดเจนและใช้วิธีการที่เหมาะสม (Appraisal)

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการติดตามและประเมินผลงานยุติธรรมชุมชนให้มีความชัดเจน และใช้วิธีการที่เหมาะสม ซึ่งชุมชนนี้ใช้วิธีการแบบวิถีของชาวบ้านคือใช้การประชุมประชาคมประจำเดือนเป็นวิธีการสำคัญในการติดตามรายงานโดยทั้งผู้นำและสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม นอกจากนี้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดได้ขอความร่วมมือให้นักวิชาการภายนอกเข้ามา

ศึกษาและประเมินผลงานยุติธรรมชุมชนแห่งนี้ด้วย สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงการประเมินผล (Appraisal) ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงานต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุม ร่วมติดตาม ร่วมประเมินผล ร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่จัดทำไว้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป ซึ่งชุมชนบ้านคลองจรเข้มีระบบการประเมินผลงานยุติธรรมชุมชนโดยใช้การประชุมประชาคมประจำเดือน และสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ทศนีย์ ไทยภิมรณ (2526) เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) ที่มีการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม

(10) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานยุติธรรมชุมชนมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (Transparency)

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีการแบ่งความรับผิดชอบร่วมกันและมีการคัดเลือกบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เชื่อมั่นได้ มีความรู้การจัดทำรายงาน สมุดบัญชีรายรับ-รายจ่าย ซึ่งทำให้การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานยุติธรรมชุมชนมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้และใช้เวทีการประชุมประชาคมชี้แจงให้ข้อมูลและขอความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชน ทำให้สมาชิกชุมชนมีความเข้าใจ ให้การสนับสนุนและยอมรับในความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ภาครัฐเองก็ยอมรับในความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของชุมชนนี้เดียวกัน สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงความโปร่งใส (Transparency) ที่จะต้องปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลพินิจความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาด ซึ่งชุมชนบ้านคลองจรเข้มีได้มีการแบ่งบทบาทความรับผิดชอบของผู้นำชุมชน และคัดเลือกผู้นำชุมชนที่มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เชื่อมั่นได้ มีความรู้เรื่องการทำบัญชีเป็นอย่างดี และใช้กลไกการประชุมประชาคมชี้แจงให้ข้อมูล และตรวจสอบความโปร่งใส ทำให้สมาชิกชุมชนเข้าใจ ให้การสนับสนุน ยอมรับในความโปร่งใสและตรวจสอบได้

(11) ความอิสระทางความคิดและสมัครใจเข้าร่วมงานยุติธรรมชุมชนของสมาชิกทุกคน (Independence)

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนทุกคนมีความเป็นอิสระทางความคิด สามารถเสนอปัญหาความคิดเห็นที่เกิดขึ้นได้ทุกปัญหาและสมาชิกทุกคนจะรับฟังโดยไม่พูดสอดแทรกหรือทำให้เสียจังหวะ ความรู้สึก จะไม่มีการขึ้นาคำความคิด แต่ใช้วิธีการอธิบายเหตุผล ให้ทุกคนยอมรับและนำไปปฏิบัติโดยถือมติเสียงข้างมากเป็นหลัก จึงทำให้สมาชิกทุกคนสมัครใจเข้าร่วมประชุมประชาคมและสมัครใจเข้าร่วมงานยุติธรรมชุมชนและทำให้ช่วยป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ซึ่งแนวความคิดที่เกิดจากผู้นำชุมชนเองและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานยาเสพติดได้มาสร้างกระบวนการและแนวความคิดไว้ให้ ทำให้ชุมชนนี้โดดเด่นเรื่องความอิสระทางความคิดและสมัครใจเข้าร่วมงานยุติธรรมชุมชนโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนอะไร อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่บางหน่วยงานก็เกิดทัศนคติไม่ดีต่อผู้นำชุมชนและชุมชนเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับ

สมลักษณ์ ไชยเสรี (2549 : 142-149) ที่กล่าวถึงความเป็นอิสระ (Independence) ที่องค์กรการมีส่วนร่วมต้องมีความเป็นประชาธิปไตยให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนมีอิสระทางความคิด มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ ซึ่งชุมชนบ้านคลองจรเข้ไม่น้อยมีความคิดเห็นในเรื่องนี้โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนทุกคนมีความเป็นอิสระทางความคิด สามารถเสนอปัญหาความคิดเห็นได้ทุกปัญหา และสมาชิกทุกคนจะรับฟังโดยไม่พูดสอดแทรก หรือทำให้เสียจังหวะความรู้สึก ไม่ชี้นำความคิดให้ทุกคนร่วมตัดสินใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 20) ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้เกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมคิดริเริ่มตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชน

(12) สมาชิกต้องมีส่วนร่วมงานยุติธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน (Onward-doing)

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2543 จนทำให้ชุมชนประสบผลสำเร็จและมีความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องยากที่ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากหน่วยงานภาครัฐยังให้โอกาสผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนได้พัฒนาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับงานยุติธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรี (2549: 142-149) ที่กล่าวถึงการก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) ที่องค์กรการมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อม และเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ซึ่งชุมชนบ้านคลองจรเข้ไม่น้อยมีความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง และยังส่งผลให้การมีส่วนร่วมของชุมชน ในงานยุติธรรมชุมชนมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามหน่วยงานยุติธรรมจังหวัด หรือเจ้าหน้าที่ยุติธรรมชุมชน ควรจะต้องส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจ โอกาส และสนับสนุนผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนได้พัฒนา และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับงานยุติธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตามแนวคิดเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2547: 212-213) ที่กำหนดขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาไว้ 8 ประการ

(13) การมีส่วนร่วมงานยุติธรรมชุมชน ต้องอาศัยเครือข่ายการทำงานของสมาชิกทั้งภาครัฐและเอกชน (Network)

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานยุติธรรมชุมชนเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายการทำงานของสมาชิกทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดีในการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน โดยมีการคัดเลือกผู้แทนชุมชนขึ้นมาเป็นคณะกรรมการและมีบทบาทหน้าที่ความ

รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นที่ปรึกษาให้คำปรึกษา ความช่วยเหลือและสนับสนุนแต่ชุมชนนี้ก็ยัง
มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายระหว่างชุมชนด้วยกัน เนื่องจากภารกิจความรับผิดชอบต่อ
ครอบครัวและชุมชน โอกาสและขีดความสามารถ จึงยังไม่มีการพัฒนาเครือข่ายระหว่างชุมชน
สอดคล้องกับสมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549: 142-149) ที่กล่าวถึงเครือข่าย (Network) ต้องเกิดขึ้น
จากวิถีคิดของสมาชิก ผู้บริหาร และบุคคลในชุมชนเป็นหลัก โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้นจำเป็นต้อง
ให้มีตัวแทนของประชาชนมาพบปะพูดคุย เพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็น
กระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือองค์กรการมีส่วนร่วมต่างๆ ในชุมชนเข้าด้วยกันแบบแนวนราบ
และส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งชุมชนคลองจระเข้น้อยมีความ
เข้าใจการทำงานแบบเครือข่าย และงานยุทธธรรมชุมชนเป็นอย่างดี จึงมีกระบวนการทำงานแบบมีส่วน
ร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยสรรหาและคัดเลือกผู้แทนชุมชนจากหลากหลายกลุ่มมาเป็นคณะกรรมการ มี
การพบปะพูดคุยและประชุมประชาคมประจำเดือน เพื่อค้นหาปัญหา กำหนดวัตถุประสงค์วางแผน
และดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง <<http://www.moj.go.th>>

บทที่ 3 ผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องกระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำในชุมชนที่ชาวบ้านในชุมชนให้การยอมรับนับถือ คือ ผู้อาวุโสในชุมชน รองประธานสภาชุมชนและสมาชิกในชุมชน และคู่ขัดแย้งกรณีต่างๆ ในชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง จำนวนทั้งสิ้น 9 คน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณะผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านคลองวัว และข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านคลองวัว และข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาเรื่องกระบวนการยุติธรรมชุมชน ในการยุติความขัดแย้งของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านคลองวัว

1.1.1 ชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง มีที่ตั้งในที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การประกอบอาชีพการเกษตร เช่น การทำนา การเลี้ยงสัตว์ การประมง ซึ่งรายได้จากการประกอบอาชีพสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนได้อย่างมั่นคง อยู่ห่างจากจังหวัดอ่างทองเพียง 6.5 กิโลเมตร

1.1.2 ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2445 รวมระยะเวลากว่า 100 ปี ถือว่าเป็นหมู่บ้านที่มีความเป็นปึกแผ่น มั่นคงมายาวนาน มีการสั่งสมและสืบสานประเพณี วัฒนธรรมจากคนรุ่นเก่ามาสู่คนรุ่นปัจจุบัน ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร คือ ภาษาไทย คนชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีลักษณะครอบครัวขยาย คือ อยู่พร้อมหน้า พ่อ แม่ ลูก ในครัวเรือนเดียวกัน อาจมีญาติผู้ใหญ่พักอาศัยอยู่ด้วยกัน และปลูกบ้านเรือนอยู่ใกล้กันหรือภายในรั้วเดียวกัน มีวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติเช่นเดียวกับชาวพุทธภาคกลางทั่วไป

1.2 ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จากชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง มีจำนวน 9 คน คณะผู้ศึกษาได้จำแนกข้อมูลไว้ดังนี้

1.2.1 เพศ

- 1) เพศชาย 6 คน
- 2) เพศหญิง 3 คน

1.2.2 ช่วงอายุ 50-80 ปี

1.2.3 ระดับการศึกษา

- 1) ระดับประถมศึกษา 4 คน
- 2) ระดับมัธยมศึกษา 5 คน

1.2.4 สถานภาพ

- 1) สมรส 7 คน
- 2) หม้าย หรือ หย่าร้าง 2 คน

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมชุมชนในประเด็นกระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน คณะผู้ศึกษาได้สอบถามเป็นประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ท่านเป็นผู้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือบทบาทในกระบวนการยุติธรรมชุมชนและการยุติความขัดแย้งในชุมชน ในลักษณะใด

- 1) ผู้นำแบบเป็นทางการ ได้แก่ กรรมการหมู่บ้านหรือกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรืออื่นๆ
- 2) ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้อาวุโสของชุมชน หรือปราชญ์ชุมชน หรืออื่นๆ
- 3) คู่ขัดแย้งในชุมชน

จากการที่ได้สัมภาษณ์ พบว่า ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมและการยุติความขัดแย้งในสถานะที่แตกต่างกัน ดังนี้

- 1) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลคลองวัว 1 คน
- 2) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลคลองวัว 1 คน
- 3) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน
- 4) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน 3 คน
- 5) เป็นผู้อาวุโสในชุมชนที่ดำรงตำแหน่งรองประธานสภาชุมชน 1 คน

6) เป็นคู่ขัดแย้งในกรณีที่ชุมชนได้ใช้กระบวนการยุติธรรมชุมชนมายุติความขัดแย้ง 2 คน

ประเด็นที่ 2 ชุมชนคลองวัวมีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องไต่บัง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ลักษณะข้อขัดแย้งในชุมชนบ้านคลองวัว ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งกันภายในครอบครัว ระหว่างครอบครัว ความขัดแย้งกันเกี่ยวกับที่ดิน อุบัติเหตุตามท้องถนน และยาเสพติด ดังนี้

- 1) คนในชุมชนใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว
- 2) คนในชุมชนดื่มสุราหรือของมีเมาแล้วก่อเหตุทะเลาะกันเองภายในครอบครัว หรือทะเลาะวิวาทในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน เช่น ขับรถเร็วส่งหรือเปิดเครื่องเสียงเสียงดังรบกวนคนในชุมชน
- 3) ปัญหาการลักขโมยทรัพย์สิน
- 4) สัตว์เลี้ยง (สุนัข) ไปกัดผู้อื่น
- 5) ปัญหารุกล้ำแนวเขตที่ดินและการรุกล้ำที่ดินสาธารณะ กิ่งไม้รุกล้ำเข้าในเขตที่ดินของผู้อื่น
- 6) อุบัติเหตุรถชน
- 7) ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนและชุมชนข้างเคียง

ประเด็นที่ 3 ท่านเป็นผู้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีบทบาทเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชนและการยุติความขัดแย้งอย่างไร

จากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่ผู้นำทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้การยอมรับนับถืออยู่แล้วจะมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยคู่ขัดแย้งกันภายในชุมชนเพื่อให้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นยุติลงภายในชุมชนลดการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

นอกจากนี้ หากเป็นข้อขัดแย้งที่เป็นคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้นำชุมชนก็จะเข้าไปมีส่วนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้คำแนะนำแก่คู่ขัดแย้ง

ประเด็นที่ 4 ขอให้ท่านเล่าการยุติความขัดแย้งในชุมชนของท่านว่ามีวิธีการ หรือขั้นตอนอย่างไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์พบว่า เมื่อเกิดเหตุหรือกรณีขึ้น ผู้นำในชุมชนจะเริ่มจากการศึกษาข้อมูล ถิ่นร่องข้อเท็จจริงเบื้องต้น แล้วจึงนัดคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาเจรจาไกล่เกลี่ย เพื่อหาทางออกร่วมกัน โดยรับฟังข้อมูล หลักฐานต่างๆ จากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย รวมทั้งให้การชี้แนะ ให้ความรู้ ซึ่งใน

ขั้นตอนดังกล่าวนี้ บางกรณีอาจจะต้องใช้ระยะเวลานานทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้นำในชุมชนจะประชุมประเมินข้อเท็จจริงพร้อมหลักฐานพยานที่มี หาข้อสรุปเพื่อยุติข้อขัดแย้งร่วมกันอย่างยุติธรรม โดยใช้มิติทางสังคมเป็นหลัก ในการเชิญคู่กรณีมาเจรจาพูดคุยจะเชิญผู้ที่อาวุโสซึ่งทั้งสองฝ่ายเคารพนับถือมาเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย เมื่อสามารถไกล่เกลี่ยยุติเรื่องได้จะมีการลงบันทึกข้อตกลงให้ลงนามกันไว้เพื่อเป็นหลักฐานและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป หากคู่ขัดแย้งไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาร่วมมาดำเนินการต่อไป

ประเด็นที่ 5 ชุมชนคลองวัวมีข้อกำหนดและวิธีการเกี่ยวกับการยุติความขัดแย้งของชุมชนอย่างไร

จากการสัมภาษณ์พบว่า ชุมชนได้มีการกำหนดกติการ่วมกันของชาวบ้านโดยนำปัญหาเป็นที่ตั้ง จะใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ย ว่ากล่าวตักเตือนกันภายในชุมชน หากมีปัญหาข้อขัดแย้งเกิดขึ้นก็จะนำข้อกำหนดหรือกติกาหรือแนวทางการยุติความขัดแย้งที่เคยเกิดขึ้นมาเป็นกรณีศึกษาให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้ยุติปัญหาความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

ประเด็นที่ 6 เหตุใดคู่ขัดแย้งจึงเข้ามาให้ยุติธรรมชุมชนเป็นผู้ยุติปัญหาโดยไม่ต้องใช้กระบวนการในศาล

จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชากรและกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่า การที่คู่ขัดแย้งให้กระบวนการยุติธรรมชุมชนยุติปัญหาโดยไม่ใช้กระบวนการในศาล นั้น เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่ต้องไปขึ้นศาลซึ่งจะทำให้เสียเวลาประกอบอาชีพ ขาดรายได้ ประหยัดเวลา ไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก ซับซ้อน ไม่ต้องมีประวัติทางคดี ประกอบกับในชุมชนส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

นอกจากนี้ยังพบว่า หากคนในชุมชนสามารถจัดการลดปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชนได้เองก็จะทำให้คนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคี ประองตอง และอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก

ประเด็นที่ 7 ท่านคิดว่าปัจจัยใดทำให้ยุติธรรมชุมชนยุติปัญหาได้สำเร็จ

- 1) บริบทของชุมชน (เช่น ญาติพี่น้อง มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ การประกอบอาชีพ หรือจากการทำกิจกรรมสาธารณะร่วมกัน) เนื่องจากเหตุใด
- 2) ผู้นำชุมชน เนื่องจากเหตุใด
- 3) กติกาของชุมชน เนื่องจากเหตุใด
- 4) อื่นๆ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำแบบเป็นทางการและผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพยอมรับนับถือ เป็นพื้นฐานอยู่แล้วจึงให้ความร่วมมือและมีความเกรงใจ และเมื่อผู้นำเหล่านั้นมีบทบาทเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง มักจะประสบความสำเร็จ และถือเป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำหรับบริบทของชุมชน ก็เป็นปัจจัยสำคัญ กล่าวคือ ความเป็นชุมชนดั้งเดิมและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่เป็นแบบเครือญาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม อีกทั้งชุมชนมีการทำกิจกรรมสาธารณะร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ การเคารพความคิดเห็นที่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี การช่วยเหลือดูแลกันต่อเนื่อง ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดกระบวนการยุติธรรมชุมชนในชุมชนบ้านคลองวัวทั้งสิ้น

นอกจากนี้คณะผู้ศึกษายังพบว่า กติกาของชุมชนที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้นมา ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งตลอดจน คนในชุมชนได้มีการพูดคุยกับคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อหาข้อตกลงในการแก้ปัญหาของชุมชน ทุกคนในชุมชนจะอยู่ร่วมกันได้ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของชุมชนจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

ประเด็นที่ 8 สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมชุมชน ในลักษณะใดบ้าง

- 1) กำหนดกติกาของชุมชน
- 2) ป้องกัน และควบคุมอาชญากรรม
- 3) จัดการความขัดแย้งตามกระบวนการชุมชน
- 4) เยียวยาผลที่เกิดจากความขัดแย้งในชุมชน
- 5) อื่นๆ

จากการสัมภาษณ์พบว่า สมาชิกในชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดกติกาชุมชน ป้องกันและควบคุมอาชญากรรม จัดการความขัดแย้งตามกระบวนการชุมชน เยียวยาผลที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในชุมชน

ประเด็นที่ 9 มีการสนับสนุนของ บุคคล องค์กร/หน่วยงานภายนอกชุมชนหรือไม่ อย่างไร

- 1) มี ให้ระบุบุคคล องค์กร/หน่วยงาน และรูปแบบการสนับสนุน
- 2) ไม่มี

จากการสัมภาษณ์พบว่า กระบวนการยุติธรรมชุมชนได้รับมีการสนับสนุนจากภายนอกทั้งหน่วยงานที่มีภารกิจในชุมชนโดยตรง เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนในกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ตำรวจชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล

คลองวัว ที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายแก่คนในชุมชน หรือหน่วยงานระดับอำเภอหรือจังหวัดหรือส่วนกลาง เช่น สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดอ่างทอง สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอ่างทอง สำนักงานอัยการจังหวัดอ่างทอง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานทนายความ ที่เข้าไปสนับสนุนในการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่คนในชุมชน

ประเด็นที่ 10 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทุกคน เห็นด้วยกับการยุติปัญหาของยุติธรรมชุมชน เพราะเป็นปัญหาในชุมชนจึงควรยุติได้ในชุมชนเอง ลดขั้นตอนปัญหาในการขึ้นศาล ไม่ต้องเสียเวลา ไม่เสียค่าใช้จ่าย และหลังจากชุมชนสามารถยุติปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนได้แล้ว คนในชุมชนต่างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างปกติสุขเช่นเดิม

นอกจากนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ได้เสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง และสิทธิหน้าที่และเสรีภาพแก่คนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอและหรือเรื่องอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องกระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน
กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์
เพื่อศึกษา

(1) กระบวนการยุติธรรมชุมชนของบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง
จังหวัดอ่างทอง ในการยุติความขัดแย้งของชุมชน

(2) เพื่อหาต้นแบบชุมชนที่สามารถยุติความขัดแย้งในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรม
ชุมชน โดยทำการศึกษาปัจจัยภายในชุมชน เกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนทั้งที่เป็น ผู้นำแบบเป็นทางการ
และผู้นำแบบ ไม่เป็นทางการ กฎ ระเบียบของชุมชน ข้อตกลงหรือแนวทางปฏิบัติที่คนในชุมชนร่วมกัน
กำหนดขึ้นมาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และอัตลักษณ์ของชุมชน ความเป็นตัวตนที่มี
ลักษณะเฉพาะของชุมชน เช่น วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ การประกอบอาชีพของคนใน
ชุมชน เป็นต้น

คณะผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมใน
กระบวนการยุติธรรมชุมชน ในชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
และนำมาวิเคราะห์ โดยสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และสรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

4.1 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษากระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน
กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง คณะผู้ศึกษาได้นำ
ข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปผลการศึกษากับกรอบแนวคิดในการศึกษา ตามประเด็นดังนี้

4.1.1 บทบาทผู้นำชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำแบบเป็นทางการและผู้นำแบบไม่
เป็นทางการ เป็นผู้มีบทบาทเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งในชุมชนได้ประสบความสำเร็จโดย
การรับฟังข้อมูลความขัดแย้งที่รอบด้าน และถือเป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล
และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้ง (Conflict
Management) กล่าวคือ ผู้นำที่สามารถจัดการกับปัญหาความขัดแย้งได้ดีคือผู้ที่ทำให้ทุกฝ่ายกล้าแสดง
ความคิดของตนเอง เข้าใจมุมมองที่แตกต่างของแต่ละฝ่าย และหาทางออกที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันได้
เผชิญหน้ากับข้อขัดแย้งที่ปรากฏ และรับรู้ความรู้สึกและความคิดเห็นจากทุกด้านและปรับทัศนคติให้
เป็นไปในทิศทางที่มาจากการตกลงร่วมกัน และการสร้างพันธะความผูกพัน (Building Bonds) กล่าวคือ
ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องรู้จักสร้างสายใยแห่งสายสัมพันธ์ เข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคล

สร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจ รวมทั้งความปรองดองกันภายในองค์กร และกับผู้ร่วมงานจากภายนอกและเครือข่าย

4.1.2 กฎ ระเบียบของชุมชน ข้อตกลงหรือแนวทางปฏิบัติที่คนในชุมชนร่วมกัน

กำหนดขึ้นมาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ พบว่า กฎ ระเบียบ ข้อตกลง กติกา หรือแนวทางปฏิบัติของชุมชนที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดขึ้นมา ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งตลอดจน คนในชุมชนได้มีการพูดคุยกับคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อหาข้อตกลงในการแก้ปัญหาของชุมชน ทุกคนในชุมชนจะอยู่ร่วมกันได้ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของชุมชนจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินงานของภาคราชการ International Association for Public Participation ซึ่งได้มีการแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ คือ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด 2) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง 3) การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงาน 4) ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ

4.1.3 อัตลักษณ์ของชุมชน หรือความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชน

วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ การประกอบอาชีพของคนในชุมชนบ้านคลองวัว พบว่าชุมชนบ้านคลองวัวได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2445 รวมระยะเวลากว่า 100 ปี ถือว่าเป็นหมู่บ้านที่มีความเป็นปึกแผ่น มั่นคงมายาวนาน มีการสั่งสมและสืบสานประเพณี วัฒนธรรมจากคนรุ่นเก่ามาสู่คนรุ่นปัจจุบัน ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร คือ ภาษาไทย คนชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีลักษณะครอบครัวขยาย คือ อยู่พร้อมหน้าพ่อ แม่ ลูก ในครัวเรือนเดียวกัน อาจมีญาติผู้ใหญ่พักอาศัยอยู่ด้วยกัน และปลูกบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน หรือภายในรั้วเดียวกัน มีวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติเช่นเดียวกับชาวพุทธภาคกลางทั่วไป มีผลต่อการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมชุมชนของบ้านคลองวัว กล่าวคือ การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่มุ่งหวังความสงบสุขสันติ การเคารพผู้อาวุโส และยอมรับในกฎระเบียบของชุมชนที่กำหนดมาจากชุมชนเอง บริบทของชุมชนที่มีความเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงกันอย่างใกล้ชิดมานานมีความสำคัญต่อการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในงานยุติธรรมชุมชนระหว่างสมาชิกในชุมชน และช่วยป้องกันและลดความขัดแย้งในชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนก็เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้สมาชิกใน

ชุมชนช่วยเหลือกัน ป้องกันและลดความขัดแย้งในชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งชุมชนนี้ได้อาศัยภูมิสัมพันธ์ที่ดี ป้องกันและลดความขัดแย้งในชุมชนได้มากมาย

4.2 ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” นับได้ว่าเป็นการปรับตัวครั้งสำคัญของกระบวนการยุติธรรมไทย ที่เน้นการมีส่วนร่วมของจากภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาเรื่องกระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ทำให้คณะผู้ศึกษาวิจัยได้ทราบถึงกระบวนการยุติธรรมชุมชน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในชุมชนอื่นได้ จึงได้ร่วมกันให้ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) กระทรวงยุติธรรม ควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าแต่ละปี จะมีการจัดตั้งยุติธรรมชุมชนจำนวนกี่แห่ง เพื่อขยายยุติธรรมชุมชนให้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วทั้งประเทศ
- 2) ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด เข้ามามีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน
- 3) การที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของยุติธรรมชุมชน ควรจะมีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมให้กับชุมชนได้เห็นภาพ เช่น จัดทำเป็นคู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แจกให้สมาชิกในชุมชนได้ศึกษา เป็นต้น
- 4) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนรวมตัวกันเพื่อสร้างเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมกระบวนการยุติธรรม
- 5) กระทรวงยุติธรรม ควรเข้าไปบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเข้มแข็งชุมชนเพื่อร่วมกันพิจารณาเลือกพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนเป้าหมายที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว เพื่อให้งานยุติธรรมชุมชนประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว
- 6) ควรให้บุคลากรของกระทรวงยุติธรรมที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำเนินงานยุติธรรมชุมชน พัฒนาองค์ความรู้ หรือแนวทางในการดำเนินงานให้แก่ผู้นำในชุมชน และเครือข่ายยุติธรรมชุมชน
- 7) สำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม ควรผลักดันให้กระบวนการยุติธรรมชุมชนมีกฎหมายรองรับในการดำเนินงาน

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการศึกษาครั้งต่อไป

4.2.1 ควรมีการศึกษาวិจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ชุมชน หมู่บ้านอื่น เช่น การศึกษาวิจัยในลักษณะเช่นเดียวกับโครงการนี้ หรือใช้วิธีการ

ศึกษาวิจัย แตกต่างออกไปในสถานที่อื่น เพื่อให้เกิดความหลากหลายและเกิดประโยชน์ในการพัฒนางานยุติธรรมชุมชนมากยิ่งขึ้น

4.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมชุมชน โดยทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในพื้นที่ชุมชนและหมู่บ้าน ที่มีการดำเนินงานยุติธรรมชุมชนเพื่อให้เกิดความหลากหลาย และเกิดประโยชน์ในการพัฒนางานยุติธรรมชุมชนต่อไป

4.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการองค์ความรู้ในงานยุติธรรมชุมชน เปรียบเทียบในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนคร เขตชนบท และเขตพื้นที่ชายแดนว่ามีการจัดการองค์ความรู้ในงานยุติธรรมชุมชนเป็นอย่างไร แตกต่างหรือเหมือนกัน เป็นต้น.

บรรณานุกรม

- การจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
<http://www.cusa2527.com> (วันที่ค้นข้อมูล : 24 เมษายน 2555).
- การมีส่วนร่วมของประชาชน. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
<http://recc.erc.or.th> (วันที่ค้นข้อมูล : 24 เมษายน 2555).
- ข้อมูลตำบลคลองวัว อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง. เอกสารอัดสำเนา. 2552
- แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
<http://www.hrchonburi.or.th> (วันที่ค้นข้อมูล : 24 เมษายน 2555).
- แผนปฏิบัติการกระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2553. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
<http://www.moj.go.th> (วันที่ค้นข้อมูล : 24 เมษายน 2555).
- รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนคลองจรเข้ข้อย ตำบล
 เกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์].
 เข้าถึงได้จาก <<http://www.moj.go.th>> (วันที่ค้นข้อมูล : 24 เมษายน 2555).
- รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนทัศน์ใหม่ : ยุติธรรมชุมชน Toward a New Paradigm
 of Justice: Community Justice. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
 จาก <http://www.scbchallenge.com> (วันที่ค้นข้อมูล : 24 เมษายน 2555).

ประวัติผู้จัดทำรายงาน

ชื่อ นางพัชรินทร์ บัวแก้ว

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- พนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร
- พนักงานคุมประพฤติสมุทรปราการ
- ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร

ประวัติการฝึกอบรมและดูงาน

- ศึกษาดูงานเพื่อกำหนดรูปแบบและวิธีการ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- ประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนรุ่นที่ 2 ประเทศนิวซีแลนด์
- กฎหมายมหาชนกับการปฏิบัติงาน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นักบริหารระดับกลาง รุ่นที่ 6 กระทรวงยุติธรรม

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดอ่างทอง

สถานที่ทำงาน

- สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดอ่างทอง
ถนนโพธิ์พระยา - ท่าเรือ ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

ชื่อ นางสาวศุภมาส อยู่วัฒนา

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- นักวิชาการที่ดิน กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย
- นิติกร กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม
- ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดจันทบุรี
- ผู้อำนวยการบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดศรีสะเกษ

สาขากันทรลักษณ์

- นิติกรชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มงานที่ 1 กองบังคับคดีล้มละลาย 3 กรม
บังคับคดี

รางวัลหรือทุนการศึกษา

- ข้าราชการดีเด่น ปี พ.ศ. 2552

ตำแหน่งปัจจุบัน

- นิติกรชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มงานที่ 1 กองบังคับคดีล้มละลาย 3 กรม
บังคับคดี

สถานที่ทำงาน

- กองบังคับคดีล้มละลาย 3 กรมบังคับคดี แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700

ชื่อ พันตำรวจโท ชลภัทร ปานสกุล

ประวัติการศึกษา

- รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
- บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- รองสารวัตรสอบสวน สถานีตำรวจทางหลวง 1 กองกำกับการ 1
- นายเวรผู้บัญชาการ สำนักงานส่งกำลังบำรุง
- สารวัตรงานฝึกอบรม ตำรวจสื่อสาร
- สารวัตรงบประมาณและการเงิน ตำรวจภูธรจังหวัดนนทบุรี
- สารวัตรสืบสวน สถานีตำรวจภูธรลำโรงเหนือ จังหวัดสมุทรปราการ
- รองผู้กำกับการป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจภูธรคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
- พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้อำนวยการส่วนคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

สถานที่ทำงาน

- กรมสอบสวนคดีพิเศษ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ

ชื่อ

นางเพ็ชรา เปลี่ยนศิริ

วุฒิการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
- Master of Public Policy Victoria University ประเทศนิวซีแลนด์
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
- นิติศาสตรบัณฑิต (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- เจ้าหน้าที่วิเทศสหการ กรมวิเทศสหการ สำนักงานกฤษฎามนตรี
- นักวิชาการประกันสังคม สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน
- เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ กองแผนงานและสารสนเทศ สำนักงานประกันสังคม
- นักวิชาการยุติธรรม 6-7 ว กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาท กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม
- นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ (หัวหน้ากลุ่มงานคุ้มครองพยาน) สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

รางวัลหรือทุนการศึกษา

- ได้รับทุนรัฐบาลออสเตรเลีย (Aus-Aid) อบรมหลักสูตร ELICOS ณ Macquary University เมือง Sydney ประเทศออสเตรเลีย
- ได้รับทุนรัฐบาลนิวซีแลนด์ (NZ- ODA) ศึกษาระดับปริญญาโท สาขา Master of Public Policy Management ณ Victoria University ประเทศนิวซีแลนด์
- ได้รับทุน ICRC อบรมหลักสูตร First Southeast and East Asian Teaching on International Humanitarian Law ณ University of Malaya ประเทศมาเลเซีย
- ได้รับทุนจาก The Rotary Foundation ศึกษาหลักสูตร Peace and Conflict Resolution Study ณ Rotary Peace and Conflict Resolution Study Center จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ได้รับทุนจาก The Rotary Foundation เข้าร่วมการประชุม World Peace Symposium
- ณ Salt Lake City, Utah, ประเทศสหรัฐอเมริกา

- ได้รับทุนจาก The Rotary Foundation เข้าร่วมการประชุม World Peace Symposium ณ เมือง Birmingham, ประเทศสหราชอาณาจักร
- ได้รับทุนจาก UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), US DOJ (United States Department of Justice) Berkeley War Crimes Study Centre of University of California (WCSC) เข้าร่วมสัมมนา Regional Workshop of Witness and Victim of Crime Protection Activities South East Asia and Other Areas ณ เมืองบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย
- ได้รับทุนจากสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย เข้าอบรม หลักสูตร Protected Persons ณ National Policing Improvement Agency (NPIA) ประเทศสหราชอาณาจักร

ตำแหน่งปัจจุบัน

- นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ (หัวหน้ากลุ่มงานคุ้มครองพยาน)

สถานที่ทำงาน

- สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

ชื่อ

นายภูษิต ตีระวนิชพงศ์

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เนติบัณฑิตไทย
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายเอกชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- LL.M. University of Wisconsin-Madison , สหรัฐอเมริกา สาขากฎหมายธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ
- หลักสูตร Intensive Language Course, Oral Communication Course กระทรวงการต่างประเทศ

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- นิติกร สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สังกัดกองกฎหมายต่างประเทศ งานวิเทศสัมพันธ์และงานร่างกฎหมายและให้ความเห็นทางกฎหมาย (กลุ่มกฎหมายการเงินและการคลัง กลุ่มกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ)
- อัยการผู้ช่วย สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 5
- อัยการจังหวัดผู้ช่วยและรองอัยการจังหวัดอุบลราชธานี (รับผิดชอบคดีอาญาทั่วไปและคดีแพ่ง)
- อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่ง 4 (รับผิดชอบว่าต่างแก้ต่างคดีแพ่ง คดีปกครองและคดีอนุญาโตตุลาการ ให้แก่ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ)
- อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายกิจการต่างประเทศ 3

รางวัลหรือทุนการศึกษา

- ทุนรัฐบาลไทย (ทุน ก.พ.) ตามความต้องการของสำนักงานอัยการสูงสุด ให้ไปศึกษาระดับปริญญาโท ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตำแหน่งปัจจุบัน

- อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายกิจการต่างประเทศ 3

สถานที่ทำงาน

- สำนักงานอัยการสูงสุด ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพฯ 10900

ชื่อ

นางพิณทิพย์ สีลาเกรียงศักดิ์ ศรีสนธิ

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เนติบัณฑิตไทย
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- D.E.A. สาขาอาชญวิทยาและทัณฑวิทยา มหาวิทยาลัย Aix-Marseille III ประเทศฝรั่งเศส

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- อัยการผู้ช่วย สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาชญาธนบุรีสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งธนบุรี
- สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดแพร่

ทุนการศึกษา

- ทุนไอเฟลจากรัฐบาลฝรั่งเศส Bourses d'excellence Eiffel
- ทุนรัฐบาลญี่ปุ่นจาก Japan International Cooperation Agency (JICA) เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตร "The Criminal Justice Response to Corruption" ณ สำนักงานสหประชาชาติในภูมิภาคเอเชียและตะวันออกไกลเพื่อการป้องกันอาชญากรรมและบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด (The United Far East Institute of the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders - UNAFEI) ประเทศญี่ปุ่น

ตำแหน่งปัจจุบัน

- อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการฝ่ายกิจการต่างประเทศ

สถานที่ทำงาน

- สำนักงานอัยการสูงสุด อาคารถนนรัชดาภิเษก แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

ชื่อ พันโท ดนัยกฤษณ์ ศรีธนาญวสิน

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ (บริหารรัฐกิจ)

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- ประจำแผนกแบบธรรมเนียม กองระเบียบการ กรมเสมียนตรา
- ประจำแผนกปกครอง กองการกำลังพล กรมเสมียนตรา
- ผู้ช่วยนายทหารสารบรรณและธุรการ สำนักงานกำลังพล กรมเสมียนตรา
- รักษาการนายทหารสารบรรณและธุรการ สำนักงานกำลังพล กรมเสมียนตรา
- รักษาการประจำแผนกศึกษาอบรม กองบริการกำลังพล สำนักงานกำลังพล กรมเสมียนตรา
- ประจำแผนกศึกษาอบรม กองบริการกำลังพล สำนักงานกำลังพล กรมเสมียนตรา
- หัวหน้าแผนกการเรียกพล กองการสัสดี กรมเสมียนตรา
- หัวหน้าแผนกการทะเบียนพล กองการสัสดี กรมสรรพกำลังกลาโหม
- หัวหน้าแผนกสัสดี กองการสัสดี กรมการสรรพกำลังกลาโหม

ประวัติการศึกษา/อบรม/ดูงาน

- หลักสูตรชั้นนายร้อย เหล่าสารบรรณ
- หลักสูตรฝ่ายอำนวยการตำรวจ รุ่นที่ 21
- หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่าสารบรรณ รุ่นที่ 4
- หลักสูตรนายทหารอาวุโส กองบัญชาการทหารสูงสุด รุ่นที่ 15

ตำแหน่งปัจจุบัน

- หัวหน้าแผนกสัสดี กองการสัสดี กรมการสรรพกำลังกลาโหม

สถานที่ทำงาน

- กองการสัสดี กรมการสรรพกำลังกลาโหม

ชื่อ

นายกิตติพล เวชกุล

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติการศึกษา/อบรม/ดูงาน

- หลักสูตรการเสริมสร้างมืออาชีพการบริหารทรัพยากรบุคคลระดับผู้ปฏิบัติ รุ่นที่ 5 ของสำนักงาน ก.พ.ปี 2552
- สำเร็จหลักสูตรนักบริหารงานที่ดินระดับสูง (นทส.) รุ่นที่ 29 ของกรมที่ดิน ปี 2551
- หลักสูตรกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 1 ของสำนักงาน ก.พ. ปี 2549
- หลักสูตรนักบริหารงานพัฒนาชุมชนระดับกลาง (นพก.) รุ่นที่ 26 ของ กรมการพัฒนาชุมชน ปี 2548
- หลักสูตรการเป็นนักวิชาการพัฒนาชุมชน รุ่นที่ 3 ของกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2540

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- ดำรงตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน 3 อำเภอพะเยา จังหวัดนครสวรรค์
- ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานบรรจุแต่งตั้ง ฝ่ายสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง กองการเจ้าหน้าที่ กรมการพัฒนาชุมชน
- ดำรงตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชน 6 ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนา ชุมชนเขตที่ 12 จังหวัดนครสวรรค์
- ดำรงตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชน 7ว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด อุตรดิตถ์
- ดำรงตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชน 7ว กองวิชาการและแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน
- ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานสรรหาและประเมินผล กองการเจ้าหน้าที่ กรมการพัฒนาชุมชน
- ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนา ชุมชนจังหวัดภูเก็ต

ตำแหน่งปัจจุบัน

หัวหน้ากลุ่มงานสรรหาและประเมินผล (นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ) กองการเจ้าหน้าที่ กรมการพัฒนาชุมชน

สถานที่ทำงาน

- กองการเจ้าหน้าที่ กรมการพัฒนาชุมชนชั้น 5 อาคารรัฐประศาสนภักดี
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม 2550 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่ง
สองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
-

ชื่อ

นายพิชญ์ จันทรมล

ประวัติการศึกษา

- Wright State University, Mater of Business Administration ,
Management Information System
- Bachelor of Business Administration , computer Information
System

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- โปรแกรมเมอร์บริษัท ไอ ที โปรเฟสชั่นนอล จำกัด
- ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการบริษัท บางปะกอก ฮอสพิทอล กรุ๊ป จำกัด

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการบริษัท บางปะกอก ฮอสพิทอล กรุ๊ป จำกัด

สถานที่ทำงาน

- บริษัท บางปะกอก ฮอสพิทอล กรุ๊ป จำกัด
-

ชื่อ นางสาว ณัททัย มั่นคง

ประวัติการศึกษา

- บริหารธุรกิจ สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

- เจ้าหน้าที่อาวุโส ฝ่ายประกันกลุ่ม บมจ. กรุงเทพประกันชีวิต
- International School Bangkok (ISB) Secretary/Asst. to HR Mgr. Human Resources Department
- ผู้จัดการฝ่ายบุคคล ฝ่ายบุคคล บริษัท คิวรอน จำกัด
- เจ้าหน้าที่พัฒนาธุรกิจ ฝ่ายพัฒนาธุรกิจ บมจ. กรุงเทพประกันภัย
- ผู้จัดการส่วนการตลาดประกันกลุ่ม ฝ่ายประกันกลุ่ม บมจ. กรุงเทพประกันชีวิต

ประวัติการศึกษาดูงาน

- เมษายน 2548 Business development, marketing activities and broker services Swiss Life Network , Victoria Jungfrau , Interlaken , Switzerland
- กันยายน 2548 Introduction to basic actuarial and sales topics and visiting NTUC Income / Swiss Life Network , NTUC Income, Singapore
- สิงหาคม 2549 Advantages in China / Swiss Life Network / Ping An Life PCL., Shanghai, China
- พฤศจิกายน 2550/ Global Employee Benefits Solutions & Advantages / Swiss Life Network, Marriott Mumbai, India
- มิถุนายน 2551 / Business development, marketing activities and broker services/ Swiss Life Network, Intercontinental Hotel, Hongkong
- กันยายน 2551 / International Employee Benefits/ Swiss Life Network
- กันยายน 2552/ Global Employee Benefits/ Swiss Life Network, Pullman Paris, Paris , France

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้จัดการส่วนการตลาดประกันกลุ่ม ฝ่ายประกันกลุ่ม บมจ. กรุงเทพประกันชีวิต

สถานที่ทำงาน

- บมจ. กรุงเทพประกันชีวิต
-

Swiss Life Network Partner Training

Participation Form

Location:	Swiss Life Head Office General Guisan-Quai 40, Zürich, Switzerland.
Date:	November 8 - 9, 2012
Time:	08:30 - 17:00

The main topics of the training sessions include:

- Swiss Life Network overview & solutions
- The new CRM system “CorSol” training
- Introduction to basic actuarial and sales topics
- Overview business development, marketing activities and broker services
- Workshop sessions to address specific cases and issues
- Potential side meetings on specific topics

Please fill out the below form to register for the training session. The registration deadline is **October 20**, 2012. Please register as soon as possible, as each training session allows maximum of 12 participants. A minimum of 6 people is needed to run the training session.

Swiss Life & China Life Employee Benefit Conference 2011

Jointly hosted with China Life, our newest Network Partner in China, we are pleased to invite you to the upcoming

SWISS LIFE & CHINA LIFE EMPLOYEE BENEFIT CONFERENCE 2011

This conference is a half day event where clients, intermediaries and consultants will get valuable information on the global Employee Benefit market & trends, as well as practices and solutions for multinational corporations and their subsidiaries in China.

It is also a great opportunity to exchange views and network with Employee Benefit professionals from multinational corporations in China.

The Ambassador of Switzerland to China, H. E. Blaise Godet, will give a speech on the economic relationship between Switzerland and China.

Date:

Friday, April 8, 2011

Conference: 14:00-17:00

Reception banquet: 17:00-20:00

Place:

Beijing, China

Programme outline:

Time	Topic
14:00	Welcome & Opening speeches
14:30	Global Employee Benefits – Insights & Experience from a global provider
15:00	China Life as Swiss Life Network Partner – Advantages in China
15:30	Coffee break
16:00	Global Employee Benefits Solutions & Advantages
16:30	Q & A
17:00	Reception Banquet at Westin Beijing
17:30	Special speaker: Ambassador of Switzerland, Blaise Godet

Swiss Life Network Partner Training

Participation Form

Location:	Swiss Life Head Office General Guisan-Quai 40, Zürich, Switzerland.
Date:	May 31 - June 1, 2012
Time:	08:30 - 17:00

The main topics of the training sessions include:

- Swiss Life Network overview & solutions
- The new CRM system “CorSol” training
- Introduction to basic actuarial and sales topics
- Overview business development, marketing activities and broker services
- Workshop sessions to address specific cases and issues
- Potential side meetings on specific topics

Please fill out the below form to register for the training session. The registration deadline is **April 20, 2012**.

Please register as soon as possible, as each training session allows maximum of 12 participants. A minimum of 6 people is needed to run the training session.

We will provisionally reserve a hotel room for our Network Partner - after that date, we will no longer be able to hold the hotel reservation.

Swiss Life Network Conference 2012

September 18-19, 2012 / Flims, Switzerland

We are pleased to announce the

Swiss Life Network Conference 2012

This conference is an internal conference for network partners with primary goals to exchange knowledge, discuss sales strategies and strengthen the cooperation among our network partners (local life insurance companies worldwide). It is also a platform to highlight the latest activities of Swiss Life, and provides direct insights on new market developments and requirements.

Date:

Tuesday, September 18 - Wednesday, September 19, 2012

Place:

Flims/Laax, Switzerland

Venue:

[Hotel Waldhaus, Flims](#)

Programme outline:

NETWORK CONFERENCE

Participants: network partners only (internal event)

We are pleased to announce the

INTERNATIONAL EMPLOYEE BENEFITS CONFERENCE 2012

Employee benefits - unlocking the power of life

The International Employee Benefits Conference focuses on the world of employee benefits, but covers topics that reach far beyond. It provides multinational clients, intermediaries and network partners with a forum for discussion and exchange of valuable information with specialists in the fields of human resources, risk management and financial services.

Date:

Wednesday, September 19 - Friday, September 21, 2012

Place:

Flims/Laax, Switzerland

Venue:

[Hotel Waldhaus, Flims](#)

Programme outline:

INTERNATIONAL EMPLOYEE BENEFITS CONFERENCE

Participants: clients, intermediaries and network partners

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง กระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน

กรณีศึกษา : บ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

ด้วย เหตุที่การศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงกระบวนการยุติความขัดแย้งของชุมชนโดยวิธีการของยุติธรรมชุมชน ดังนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างครบถ้วนตามประเด็น และขณะเดียวกันก็เปิดกว้างเพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่ได้รับผลกระทบ และผู้ที่อยู่ในกระบวนการของยุติธรรมชุมชน ได้ให้ข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ แบบสัมภาษณ์ในการศึกษานี้จึงแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ ๒ เกี่ยวกับยุติธรรมชุมชนและการปัจจัยที่ทำให้เกิดการยุติความขัดแย้ง

ส่วนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

สำหรับผู้ให้ข้อมูลได้แก่..... รวม.....ราย

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

๑. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ.....ปี

๒. เชื้อชาติ..... สัญชาติ..... ศาสนา.....

๓. ระดับการศึกษา.....

๔. อาชีพ..... ตำแหน่ง.....

๕. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง

๖. ท่านเป็นผู้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือบทบาทในกระบวนการยุติธรรมชุมชนและการยุติความขัดแย้งในชุมชน
ในลักษณะใด

ผู้นำแบบเป็นทางการ

☐ กรรมการหมู่บ้าน

☐ กำนัน

☐ ผู้ใหญ่บ้าน

☐ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ

☐ ผู้อาวุโสของชุมชน

☐ ปราชญ์ชุมชน

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

☐ คู่ขัดแย้งในชุมชน

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชนและการยุติความขัดแย้ง

1.ชุมชนคลองวัวมีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง (ระบุได้หลายเรื่อง).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านเป็นผู้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีบทบาทเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชนและการยุติความขัดแย้งอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.ขอให้ท่านเล่าการยุติความขัดแย้งในชุมชนของท่านว่ามีวิธีการ หรือขั้นตอนอย่างไรบ้าง.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.ชุมชนคลองวัวมีข้อกำหนดและวิธีการเกี่ยวกับการยุติความขัดแย้งของชุมชนอย่างไร.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. เหตุใดคู่ขัดแย้งจึงเข้ามาให้ยุติธรรมชุมชนเป็นผู้ยุติปัญหาโดยไม่ต้องใช้กระบวนการในศาล.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6.ท่านคิดว่าปัจจัยใดทำให้ยุติธรรมชุมชนยุติปัญหาได้สำเร็จ

☐ บริบทของชุมชน (เช่น ญาติพี่น้อง มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ การประกอบอาชีพ หรือจากการทำกิจกรรมสาธารณะร่วมกัน) เนื่องจาก.....

.....

.....

.....

.....

.....

☐ ผู้นำชุมชน เนื่องจาก.....

.....

.....

.....

☐ กติกาของชุมชน เนื่องจาก.....

.....

.....

.....

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

.....

.....

.....

7.สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมชุมชน ในลักษณะใดบ้าง

- ☐ กำหนดกติกาของชุมชน
- ☐ ป้องกัน และควบคุมอาชญากรรม
- ☐ จัดการความขัดแย้งตามกระบวนการชุมชน
- ☐ เยียวยาผลที่เกิดจากความขัดแย้งในชุมชน
- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

.....

8.มีการสนับสนุนของ บุคคล องค์กร/หน่วยงานภายนอกชุมชนหรือไม่ อย่างไร

☐ มี (ระบุบุคคล องค์กร/หน่วยงาน และรูปแบบการสนับสนุน).....

.....

☐ ไม่มี

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

1.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการยุติปัญหาของยุติธรรมชุมชน

☐ เห็นด้วย เนื่องจาก
.....

☐ ไม่เห็นด้วย เนื่องจาก
.....

2.ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง กระบวนการยุติธรรมชุมชนในการยุติความขัดแย้งของชุมชน

กรณีศึกษา : บ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

สำหรับส่วนราชการ/หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมชุมชน บ้านคลองวัว ตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

1.1 ชื่อส่วนราชการ/หน่วยงาน

1.2 ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชนและการยุติความขัดแย้ง

2.1 หน่วยงานของท่านมีภารกิจอะไรบ้าง.....

.....

2.2 หน่วยงานของท่านมีบทบาทในการให้การสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมชุมชนบ้านคลองวัวอย่างไร

.....

.....

2.3 จากการที่หน่วยงานของท่านเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมชุมชนบ้านคลองวัว ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างทำให้กระบวนการยุติธรรมชุมชนยุติปัญหาได้สำเร็จและมีสิ่งใดบ้างที่ต้องแก้ไขปรับปรุง.....

.....

.....

2.4 ท่านมีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมชุมชนในอนาคตอย่างไร.....

.....

.....